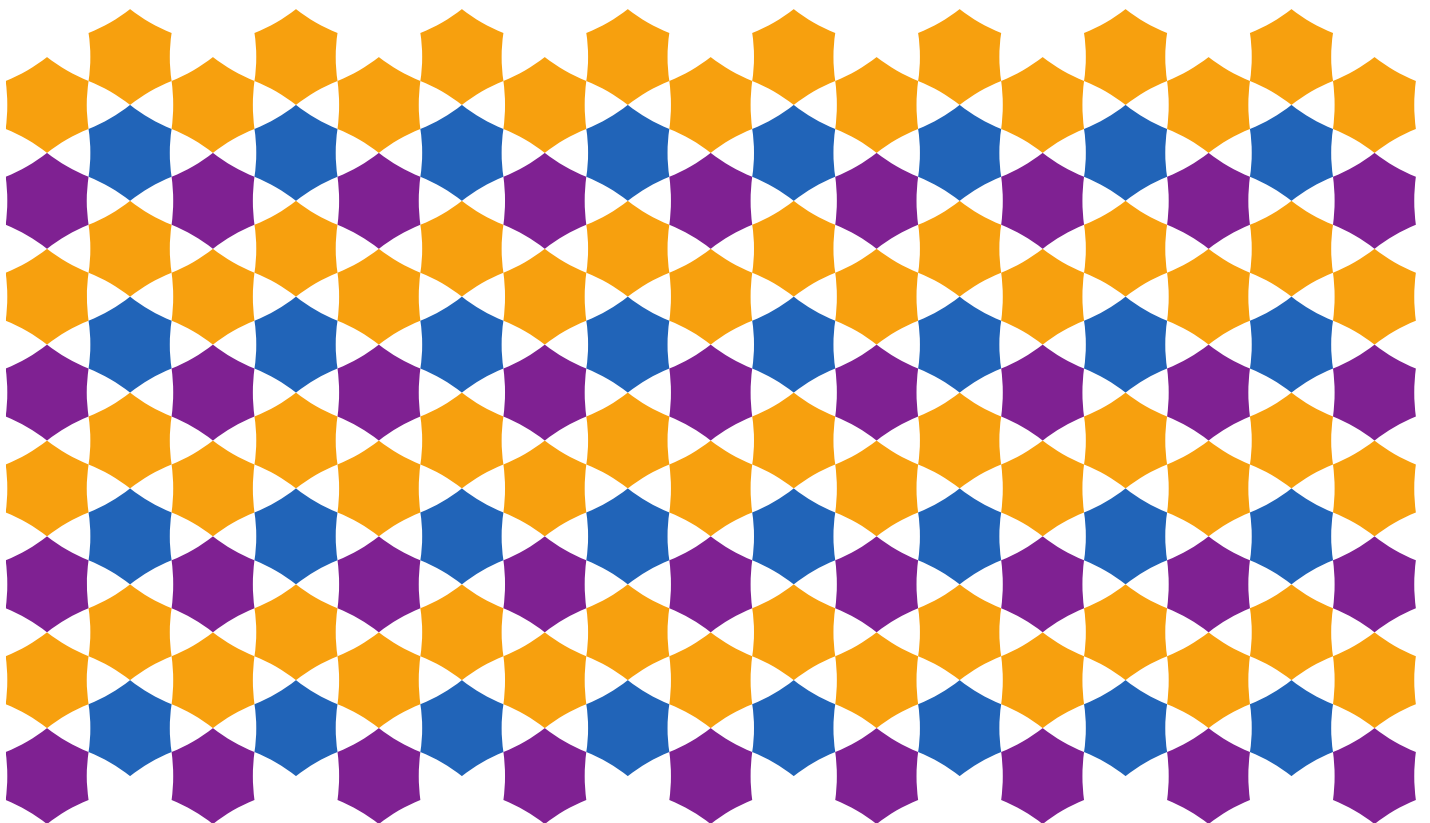

Tillsyn av regeltillämpningen på Kungl. Konsthögskolan

Rapport 2019:9

Tillsyn av regeltillämpningen på Kungl. Konsthögskolan

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2019

Författare: Jessica Levin och Stefan Axelsson

Universitetskanslersämbetet • Löjtnantsgatan 21 • Box 7703, 103 95 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Inledning	7
Tillgodoräknande	8
Bakgrund	8
Underlaget från lärosätet.....	8
Lärosätets svar	9
Universitetskanslersämbetets bedömning	10
Studentinflytande	14
Bakgrund	14
Underlaget från lärosätet.....	14
Lärosätets svar	15
Universitetskanslersämbetets bedömning	17
Kurs- och utbildningsplaner	19
Bakgrund	19
Underlaget från lärosätet.....	19
Lärosätets svar	20
Universitetskanslersämbetets bedömning	21
Kursvärderingar	24
Bakgrund	24
Underlaget från lärosätet.....	24
Lärosätets svar	25
Universitetskanslersämbetets bedömning	28
Anställning av personal	34
Bakgrund	34
Underlaget från lärosätet.....	34
Lärosätets svar	35
Universitetskanslersämbetets bedömning	36
Överklagande och klagomål	41
Bakgrund	41
Underlaget från lärosätet.....	42
Lärosätets svar	42
Universitetskanslersämbetets bedömning	43

Sammanfattning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) utövar tillsyn över universitet och högskolor och ansvarar för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. Inom ramen för tillsynsuppgiften granskar UKÄ de rättsliga frågor som berörs i *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning* (ESG). Denna form av lärosätetillsyn koordineras med de lärosätessgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift. De områden som har granskats utifrån bland annat reglerna i högskoleförfattningarna är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal samt överklagande och klagomål.

Tillgodoräknande

UKÄ har granskat hur högskolan säkerställer att handläggningen av tillgodoräknande-ärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt. KKH har rutiner som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande, men att de i vissa hänseenden avviker från gällande rätt.

UKÄ:s granskning visar att det saknas dokumenterade ansökningar från studenterna i samtliga tillgodoräknandeärenden, vilket är en brist. UKÄ har efterfrågat beslut för respektive ärende och KKH har kommit in med dokumentation uttaget från Ladok. Enligt UKÄ är en registrering i Ladok om att tillgodoräknande har gjorts inte ett sådant dokumenterat beslut som krävs enligt 31 § FL.

Vad gäller handläggningstiden har KKH inte kommit in med uppgift om handläggningstid och utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende. Eftersom det inte går att avgöra ärendenas handläggningstider ifrågasätter UKÄ om högskolans hantering har skett enligt gällande rätt.

Studentinflytande

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. KKH saknar riktlinjer för hur studentinflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom högskolan. Ifråga om studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut saknar KKH riktlinjer eller liknande om hur personalen ska gå till väga för att informera och samråda med studentrepresentanter i god tid. Av högskolans svar framgår dock att det pågår ett arbete med att ta fram riktlinjer för studentinflytande samt rutiner för studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut.

UKÄ har granskat ärenden där beslut fattats av en enda person. Av granskningen framgår att information och samråd inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF i något av ärendena. Beträffande ett av besluten bedömer UKÄ att frågan som behandlas inte har betydelse för utbildningen och studenternas situation och har därför inga synpunkter på att information och samråd inte har skett. Beträffande de övriga ärendena bedömer UKÄ att de frågor som behandlas i besluten har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och att de därmed omfattas av reglerna om studentinflytande.

Kurs- och utbildningsplaner

Kurs- och utbildningsplaner hör till de främsta styrdokument som lärosätena har. Planerna är viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende. Mot denna bakgrund har ett antal kurs- och utbildningsplaner granskats. UKÄ konstaterar att de granskade kursplanerna innehåller det som krävs enligt 6 kap. 15 § HF.

Det finns inte några regler för när kurs- och utbildningsplaner ska vara beslutade, men utgångspunkten är att planerna ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar. UKÄ har vid sin granskning utgått från att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenten senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. Vad gäller kurser som ingår i program kan behov dock finnas av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet, till exempel avseende kursinnehåll och kurslitteratur. UKÄ anser mot denna bakgrund att det som huvudregel bör vara möjligt att fastställa en revidering av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Vissa andra revideringar kan dock behöva fastställas och göras tillgänglig för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart. UKÄ konstaterar att det av samtliga av de utbildningsplaner och kursplaner som ämbetet har granskat framgår att de har fastställts i god tid innan utbildningen startat. I samtliga planer anges även när de börjar gälla eller när ändringen av dem börjar gälla.

Kursvärderingar

Lärosätet ska anordna kursvärderingar och sammanställa dem. Lärosätet ska även informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska också vara tillgängliga för studenterna.

UKÄ konstaterar att KKH har riktlinjer för att tillse att kursvärderingar genomförs och sammanställs. UKÄ uppfattar högskolan svar som att information om resultat och eventuella beslut om åtgärder alltid ska lämnas såväl till innevarande som till nya studenter. Beträffande riktlinjerna för fristående kurser framstår det dock som otydligt om informationen till nya studenter om resultatet och beslut om eventuella åtgärder i vissa fall ska eller kan begränsas. Vidare framgår av riktlinjerna för programkurser att KKH har överlämnat ansvaret beträffande återrapporteringen av utvärderingsresultaten på vårterminen till studentkåren. UKÄ anser att det bör förtydligas att nya studenter alltid bör informeras samt att KKH bör vidta åtgärder så att högskolan själv informerar studenterna framöver.

UKÄ:s granskning visar att det förekommer brister i efterlevnaden av högskoleförordningens bestämmelser om kursvärderingar. Bristerna består bl.a. av att KKH beträffande åtta kurser inte gjort några sammanställningar eftersom färre än sex studenter har svarat på kursvärderingen. Beträffande de två kurser där sammanställningar har gjorts ifrågasätter UKÄ om redovisningarna är tillräckliga för att anses utgöra ett resultat av kursvärderingarna. För en av de två kurser där sammanställningar har gjorts framgår vidare att KKH inte har uppfyllt det krav på information som ställs i 1 kap. 14 § HF.

Anställning av personal

I ESG anges att rättvisa och transparenta processer ska finnas vid rekrytering av personal. UKÄ har granskat om anställningsärenden har utannonserats och om man

anslagit besluten. Dessutom har UKÄ granskat om kvinnor och män är jämställt representerade bland de som berett ärendena.

Högskolans anställningsordning har beslutats av styrelsen och finns tillgänglig på lärosätets webbplats. Anställningsordningen innehåller information om att KKH ska informera om lediga anställningar och anställningsbeslut. Vidare innehåller anställningsordningen information om jämställd representation bland de sakkunniga. Däremot saknas information om jämställd representation i förslagsgrupp.

Av granskningen framgår att KKH har informerat om de lediga anställningarna i samtliga fall utom tre. Beträffande det första ärendet har KKH inte utlyst en tillfällig anställning med hänvisning till särskilda skäl enligt 6 § AF. Vad som är att anses som sådana särskilda skäl kan prövas av ÖNH och UKÄ tar därför inte ställning i frågan. Beträffande de övriga två ärendena har KKH inte utlyst anställningarna eftersom högskolan har använt sig av kallelse enligt 4 kap. 7 § HF. Någon information om anställningarna behöver därför inte lämnas. Gällande ett av ärendena ifrågasätter UKÄ dock om avsikten varit att ett kallelseförfarande ska kunna användas i den situation som den nu aktuella. Av granskningen framgår vidare att KKH har informerat om anställningsbesluten på högskolans anslagstavla i samtliga fall utom tre. Vad gäller kravet på jämställd representation konstaterar UKÄ att förslagsgruppen inte varit jämställd i två ärenden.

Överklagande och klagomål

För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. Även beträffande beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer anges bland annat att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna.

Enligt KKH finns det inte, med undantag för anställningsärenden, mallar för överklagandehänvisningar. I rutinen för hantering av tillgodoräknande finns dock en text som enligt KKH är att betrakta som en överklagandehänvisning, som också används för andra ärendetyper. UKÄ har ett flertal synpunkter på innehållet i texten i förhållande till reglerna i förvaltningslagen.

För den sökande är det viktigt att få sitt överklagande prövat av överinstansen så fort som möjligt. UKÄ granskar därför normalt högskolans överklagandehänvisningar och handläggningstider för överlämnande av ärenden till överinstansen. KKH har förklarat att det under den tidsperiod som omfattas av granskningen inte förekommer några överklagade beslut. Någon granskning av överklagandehänvisningar och handläggningstider har därför inte skett.

KKH har inga övergripande eller samlade rutiner för att hantera klagomål från studenter. UKÄ ser dock positivt på att KKH tillsammans med studentkåren har påbörjat ett arbete kring detta.

Åtgärder

UKÄ har i rapporten markerat de uttalanden som bör föranleda åtgärder av lärosätet (understruken text).

Inledning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har till uppgift att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Det innebär att ämbetet granskar lärosätenas rättstillämpning. UKÄ ansvarar även för kvalitetssäkring av högskoleutbildning, bland annat genom granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. Det nationella kvalitetssäkrings-systemet bygger bland annat på *Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning (ESG)*. Av dessa standarder och riktlinjer framgår att den externa kvalitetsgranskningen ska beakta kraven i det juridiska ramverk där lärosätena verkar.

I ESG finns ett antal områden som berör frågor som regleras i de svenska högskoleförfattningarna och den svenska förvaltningslagen. För att lärosätena ska kunna bedriva sin verksamhet med hög kvalitet är det grundläggande att de följer tillämpliga regler. UKÄ granskar därför de rättsliga frågor som berörs i ESG inom ramen för tillsynsverksamheten. Denna form av tillsyn benämns lärosätetillsyn. Lärosätetillsynen koordineras med de lärosätessgranskningar som genomförs inom ramen för UKÄ:s kvalitetssäkringsuppgift.

I denna rapport redovisas UKÄ:s granskning av x. De områden som granskats är tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal samt överklagande och klagomål.

UKÄ skickade den 6 december 2018 en remiss till högskolan. Underlaget från högskolan kom in den 11 februari 2019. UKÄ erbjöd också studentkåren att lämna ett skriftligt underlag om högskolans tillämpning av de aktuella reglerna. Studentkåren har inte lämnat några synpunkter.

UKÄ har remitterat ett utkast av rapporten till högskolan för att ge högskolan möjlighet att korrigera faktafel och rätta till eventuella missförstånd. Högskolan har inkommit med synpunkter på utkastet.

UKÄ:s rapporter från lärosätetillsynen publiceras på ämbetets webbplats, www.uka.se.

Tillgodoräknande

Bakgrund

Om en student vid en högskola i Sverige har gått igenom viss högskoleutbildning med godkänt resultat, har studenten rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid en annan högskola. Detta gäller dock inte om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Detta anges i 6 kap. 6 § första stycket högskoleförordningen (1993:100) (HF).

En student har rätt att tillgodoräkna sig annan utbildning än den som avses i 6 §, om de kunskaper och färdigheter som studenten åberopar är av en sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den utbildning för vilken de är avsedda att tillgodoräknas. En student får även tillgodoräknas motsvarande kunskaper och färdigheter som har förvärvats i yrkesverksamhet. Det framgår av 6 kap. 7 § HF.

Beslut om tillgodoräknande av utbildning eller yrkesverksamhet får överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 4 HF).

I ESG standard 1.4 anges att lärosätena på ett konsekvent sätt ska tillämpa fördefinierade och publicerade regler om bland annat erkännande. I riktlinjerna till denna standard anges följande.

”Rättvist erkännande av examina för högre utbildning, studieperioder och reell kompetens, inklusive erkännande av icke-formellt och informellt lärande, är grundläggande komponenter för att säkerställa studenternas progression i sina studier och samtidigt främja rörligheten. Ändamålsenliga erkännandeprocesser är beroende av

- att lärosätets praxis för erkännande är i linje med principerna i Lissabonkonventionen

om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen

- samarbete med andra lärosäten, kvalitetssäkringsorgan och det nationella ENIC/NARIC-centret i syfte att säkerställa att erkännande görs på ett likvärdigt sätt i hela landet.”

Underlaget från lärosätet

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

UKÄ har bett högskolan att redogöra för hur lärosätet säkerställer att handläggningen av tillgodoräknandeärenden sker på ett rättssäkert och likvärdigt sätt inom lärosätet. Ämbetet har även bett lärosätet att bifoga eventuella styrdokument.

Stickprov

UKÄ har upplyst lärosätet om att ämbetet avser att stickprovsvis undersöka beslutsmotiveringar, handläggningstider och överklagandehänvisningar i ett antal tillgodoräknandeärenden.

UKÄ har bitt lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut i ärenden om tillgodoräkning som fattats under perioden 1 juli 2017–31 december 2018.

UKÄ har valt ut 10 ärenden från listan och bitt lärosätet att bifoga ansökan, beslut och överklagandehänvisning för respektive ärende. UKÄ har även bitt lärosätet att ange handläggningstid och bifoga utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende.

Lärosätets svar

Högskolan har bifogat följande dokument.

- *Arbetsordning vid Kungl. Konsthögskolan (1.1.3-53-2018)*
- *Delegationsordning vid Kungl. Konsthögskolan*
- *KKH:s studenthandbok*
- *Rutin för hantering av tillgodoräkningen vid KKH*

Kungl. Konsthögskolan (KKH) har anfört i huvudsak följande. KKH är ett förhållandevis litet lärosäte med bara en institution. Sedan en ny arbetsordning implementerades den 15 augusti 2018 är institutionen indelad i fyra områden. Vid KKH regleras ärendehantering av tillgodoräkningen i lärosätets delegationsordning. Information om ärendehantering av tillgodoräkningen finns även tillgänglig i KKH:s studenthandbok som finns på intranätet och via KKH:s externa webbplats.

Det övergripande ansvaret för att bereda och hantera ärendegången för tillgodoräkningen har under perioden 1 juli 2017 – 31 december 2018 varit ålagt chefen för utbildnings- och forskningsenheten. Det åligger dock berörd examinator eller kursansvarig/handledande professor att fatta beslut i respektive tillgodoräkning ärende efter beredning av chefen för Utbildnings- och forskningsenheten. Det åligger rektor att besluta om vilka examinatorerna ska vara på respektive kurs. Beslut om tillgodoräkning dokumenteras därefter i Ladok.

De flesta ärenden avseende tillgodoräkningen vid KKH berör utbytesstudier. Handläggningen av dessa ärenden har inte förutsatt en aktivt inlämnad ansökan av studenten, utan har hanterats som en del av utbytesprocessen. Lärosätets administration har handlagt ärendet. Det enda som studenten aktivt behöver ombesörja vid hemkomst är att lämna in underlag avseende studieprestation från det lärosäte som utbytet bedrivits vid. Därefter går handledande och examinerande professor vid KKH igenom underlaget avseende studentens studieprestation och beviljar/avslår tillgodoräkningen vid terminens slut. De flesta studenter gör sina utbytesstudier inom ramen för programkursen Individuellt konstnärligt arbete, vilket innebär att bredden av studier de kan bedriva under sina utbytesstudier är mycket stort. Tillgodoräkning ärenden av utbytesstudier har därför hitintills aldrig avslagits. I några enskilda ärenden rör det sig om tillgodoräkningen där studenter antagits till senare del av program. Enligt gällande arbetsordning är det rektor som fattar beslut avseende antagning till senare del av program efter beredning och föredragning av den antagningsnämnd som tillsatts av Utbildnings- och forskningsnämnden (UFN). Tillgodoräkning av tidigare studier görs sedan av handledande och examinerande professor.

Utöver de bestämmelser som finns i högskoleförordningen gällande tillgodoräkning har KKH under höstterminen 2018 genomfört en översyn av hanteringen av tillgodo-

räkandeärenden. Denna översyn har resulterat i att lärosätet tagit fram kompletterande lokala riktlinjer för att säkerställa att hanteringen av dessa ärenden sker på ett konsekvent, rättssäkert och transparent sätt. UFN har fattat beslut och antagit riktlinjerna vid sitt möte den 22 januari 2019.

Beslut avseende tillgodoräknande av doktorandstudier fattas av Konstnärliga fakultetsnämnden vid Lunds universitet, då de doktorander som är anställda vid KKH är antagna som forskarstudenter via Lunds universitet. Inga ansökningar om eller beslut om tillgodoräknande gällande doktorandstudier har inkommit eller fattats under den efterfrågade tidsperioden.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Rättssäker och likvärdig handläggning av tillgodoräknandeärenden

UKÄ konstaterar att högskolan har rutiner som syftar till att säkerställa en enhetlig och rättssäker handläggning av ärenden om tillgodoräknande, men noterar att de i vissa hänseenden avviker från gällande rätt.

UKÄ noterar att det i *Rutin för hantering av tillgodoräkningen vid KKH* under rubriken *Ansökan om tillgodoräknande* anges att endast registrerade studenter kan komma ifråga för tillgodoräknande. En sådan begränsning är inte förenlig med definitionen på student i 1 kap. 1 § HF som anger att med student avses den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning. Under samma rubrik anges att en ansökan om tillgodoräknande ska ske skriftligen. Motsvarande krav framgår av *KKH:s studenthandbok* under rubriken *Tillgodoräknande*. Av 19 § FL framgår att ett ärende hos en myndighet inleds genom en ansökan eller annan framställning. Det ställs inte upp något krav på att framställningen ska ha en viss form (prop. 2016/17:180 s. 305). Högskolan kan därför inte ställa krav på att en ansökan ska vara skriftlig. En lösning kan vara att i stället ange att en ansökan *bör* ske skriftligen. UKÄ noterar vidare att det i rutinerna under rubriken *Bedömning och prövning* anges att tillgodoräknande av utländsk högskoleutbildning prövas om något av vissa angivna villkor är uppfyllda. UKÄ anser att villkoren inte är förenliga med 6 kap. 6–7 §§ HF, då bestämmelserna inte innehåller sådana begränsningar.

I *KKH:s studenthandbok* under rubriken *Tillgodoräknande* anges att tidigare utbildning eller yrkeserfarenhet ska ”i huvudsak motsvara” den utbildning som ska tillgodoräknas. UKÄ konstaterar att formuleringen avser tillgodoräknande enligt 6 kap. 7 § HF. Formuleringen saknar dock information om tillgodoräknande kan ske enligt 6 kap. 6 § HF om det inte finns en *väsentlig skillnad* mellan utbildningarna.

I *Rutin för hantering av tillgodoräkningen vid KKH* under rubriken *Rätten att överklaga* anges vidare att ”Om en ansökan om tillgodoräknande helt eller delvis avslås har den sökande rätt att överklaga beslutet [...]”. Motsvarande formulering finns i *KKH:s studenthandbok* under rubriken *Tillgodoräknande*. UKÄ vill här påpeka att den myndighet som fattat ett beslut inte ska göra någon prövning av om ett beslut får överklagas. Denna prövning ankommer på överinstansen att göra, jämför 45–46 §§ FL. Vidare vill UKÄ framhålla att även beslut om att avvisa en ansökan om tillgodoräknande kan överklagas, och att högskolan enligt 33 § FL är skyldig att lämna en överklagandehänvisning också vid sådana beslut. Under samma rubrik följer att ”Om KKH vidhåller sitt beslut eller bara till viss del ändrar till klagandes fördel ska ärendet överlämnas till Överklagandenämnden för högskolan”. UKÄ vill påminna om att

det av 46 § FL framgår att om myndighet ändrar ett beslut som har överklagats ska den överlämna även det nya beslutet till överinstansen och att överklagandet ska anses omfatta det nya beslutet.

UKÄ noterar också att högskolans rutin inte innehåller information om vilka åtgärder som ska vidtas om en ansökan om tillgodoräknande är ofullständig. Av 20 § första stycket FL följer att om en framställning är ofullständig eller oklar ska en myndighet i första hand hjälpa den enskilde till rätta inom ramen för sin allmänna serviceskyldighet enligt 6 § andra stycket FL. Enligt 20 § andra stycket FL får myndigheten besluta att förelägga den enskilde att avhjälpa en brist som finns kvar, om bristen medför att framställningen inte kan läggas till grund för en prövning i sak. I ett sådant föreläggande ska det anges att följderna av att föreläggandet inte följs kan bli att framställningen inte tas upp till prövning. Mot denna bakgrund anser UKÄ att det är lämpligt att rutinen innehåller uppgifter om de åtgärder som ska vidtas vid en ofullständig ansökan.

UKÄ utgår från att högskolan ser över formuleringarna i rutinen och studenthandboken så att de stämmer överens med gällande rätt.

Stickprov

Högskolan har kommit in med utdrag från Ladok för respektive ärende och anfört bl.a. följande. Samtliga ärenden förutom ett som avser ett nationellt utbyte avser tillgodoräknande från utbytesstudier utomlands. Studenter som varit på utbyte behöver inte formellt ansöka om tillgodoräknande, då KKH anser att inlämnandet av resultatintyg eller studieintyg vid hemkomst från utbyteslärosätet är att betrakta som en ansökan. Även det nationella utbytet har hanterats på samma sätt. Det är handledande professor eller examinator som beslutar och handlägger tillgodoräknandearärenden med administrativt stöd av chefen för Utbildnings- och forskningsenheten. Besluten dokumenteras i Ladok vid terminens slut. Vid KKH ingår större kursblock av ”individuellt konstnärligt arbete” i samtliga årskurser. Generellt sett genomförs merparten av alla utbyten inom ramen för dessa specifika programkurser antingen som en del av en kurs eller en hel kurs. Handläggningstiden blir i de flesta fall kort då godkännanden görs i slutet av terminen, när de flesta studenter kommer tillbaka från sina respektive utbyten. I och med att KKH gick in som första högskola i Ladok 3 när systemet fortfarande var under utveckling, har vissa korrigeringar av tillgodoräkningen behövt göras. Inga avslagsbeslut har meddelats under den period som granskats.

UKÄ konstaterar att det i samtliga ärenden saknas dokumenterade ansökningar från studenterna. Detta är en brist. Av 5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL) framgår att när det gäller allmänna handlingar som inte omfattas av sekretess kan myndigheten välja mellan att registrera dem eller hålla dem ordnade så att det utan svårighet kan fastställas om handlingen kommit in eller upprättats. Enligt 27 § FL ska en myndighet som får uppgifter på något annat sätt än genom en handling snarast dokumentera dem, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Det ska framgå av dokumentationen när den har gjorts och av vem. För det fall studenten muntligen ansöker om tillgodoräknande bör högskolan dokumentera bl.a. vad den sökande begärt. UKÄ utgår från att högskolan vidtar åtgärder för att säkerställa att samtliga ansökningar framöver dokumenteras och bevaras på korrekt sätt.

UKÄ har efterfrågat beslut för respektive ärende om tillgodoräknande. KKH har kommit in med dokumentation uttaget från Ladok. Av 28 § FL framgår att beslut kan fattas automatiserat. KKH har dock inte påstått att det är fråga om sådana beslut. Som

ovan nämnts finns inte några ansökningar i de granskade ärendena. Av dokumentationen går därmed inte att utläsa om en student har fått tillgodoräkna fullt ut vad studenten önskat. I 31 § FL anges vad varje skriftligt beslut ska innehålla. En registrering i Ladok om att tillgodoräknande har gjorts är inte ett sådant dokumenterat beslut som krävs. UKÄ utgår från att högskolan ser över rutinerna så att skriftliga beslut fattas i samtliga fall.

Beslutsmotiveringar

Ett beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende ska enligt 20 § första stycket äldre förvaltningslagen (1986:223) (ÄFL) innehålla de skäl som har bestämt utgången, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Skälen får enligt 20 § första stycket 1 ÄFL dock utelämnas helt eller delvis om beslutet inte går någon part emot. Av 32 § i den nya förvaltningslagen (2017:900) (FL), som trädde i kraft den 1 juli 2018, framgår att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt som huvudregel ska innehålla en klargörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

UKÄ konstaterar att samtliga ansökningar om tillgodoräknande bifallits och att besluten saknar motivering. Mot bakgrund av att samtliga beslut avser bifall och helt tillgodoser studenternas önskemål, har ämbetet inga synpunkter på att besluten inte har motiverats (jfr prop. 2016/17:180 s 321).

Handläggningstider

Varje ärende där någon enskild är part ska enligt 7 § ÄFL handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Enligt 9 § FL ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Vad dessa krav på handläggningen mer konkret innebär är dock inte närmare reglerat. En bedömning får därför göras i varje enskilt fall av om kraven enligt bestämmelsen är uppfyllda. Vid denna bedömning får ärendenas karaktär beaktas, exempelvis kan ett tillgodoräknandeärende som kräver en mer omfattande utredning motivera en längre handläggningstid.

UKÄ noterar att det av högskolans rutin för hantering av tillgodoräknanden framgår att handläggningstiden för en ansökan om tillgodoräknande ska vara högst en månad.

UKÄ konstaterar att KKH inte har kommit in med uppgift om handläggningstid och utdrag från ärendehanteringssystemet för respektive ärende. Som ovan redovisats saknas dokumenterade ansökningar från studenterna i samtliga ärenden, vilket innebär att det inte går att avgöra när respektive ansökan kommit in till högskolan. Av 5 kap. 1 § OSL framgår att när det gäller allmänna handlingar som inte omfattas av sekretess har myndigheter skyldighet att antingen registrera dem eller hålla dem ordnade så att det utan svårighet kan fastställas om handlingen kommit in eller upprättats. Vidare har myndigheter enligt 27 § FL skyldighet att dokumentera uppgifter som den får på annat sätt än genom en handling om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet. Eftersom det inte går att avgöra ärendenas handläggningstider ifrågasätter UKÄ om högskolans hantering har skett enligt bestämmelserna i 5 kap. 1 § OSL och 27 § FL. UKÄ förutsätter att högskolan vidtar åtgärder för att säkerställa att samtliga ärenden framöver hanteras enligt gällande rätt.

Överklagandehänvisningar

För en redogörelse av den rättsliga regleringen, se avsnittet *Överklagande och klagomål* nedan.

UKÄ konstaterar att högskolan har bifallit samtliga ansökningar om tillgodoräknande och att högskolan därför inte lämnat några överklagandehänvisningar.

Studentinflytande

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna. Studenterna ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen vid högskolorna. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Detta framgår av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434) (HL).

Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation (2 kap. 7 § HL). Om beslut kräver en bedömning av uppläggning, genomförande av eller kvalitet i utbildningen, eller om beslut kräver en bedömning av organisation av eller kvalitet i forskningen, ska besluten fattas av personer med vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Om sådana bedömningar ska göras av en grupp personer ska majoriteten av personerna i gruppen ha vetenskaplig eller konstnärlig kompetens. Styrelsen får dock besluta att en sådan majoritet inte behövs om det finns särskilda skäl. Det framgår av 2 kap. 6 § HL.

Av 2 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100) (HF) framgår följande om studentrepresentation. Om beslut ska fattas eller beredning genomföras av en enda person ska information lämnas till och samråd ske med en studentrepresentant i god tid före beslutet eller slutförandet av beredningen. Om beslut fattas av en grupp av personer enligt vad som anges i 2 kap. 6 § HL har studenterna rätt att vara representerade med minst tre ledamöter. Antalet studentrepresentanter i en sådan grupp får dock vara färre om det finns särskilda skäl med hänsyn till det totala antalet ledamöter i gruppen. I övrigt beslutar en högskola själv om sådan rätt till representation för studenterna som avses i 2 kap. 7 § HL.

Av ESG standard 1.2 framgår bland annat att lärosätena ska ha processer för utformning och inrättande av utbildningar. Bland riktlinjerna för standarden nämns att utbildningarna ska utformas i dialog med studenterna och att när de inrättas ska en formell process följas.

Utbildningarna ska granskas och revideras regelbundet i dialog med studenter och andra intressenter. Det framgår av riktlinjerna för standard 1.9 som handlar om kontinuerlig uppföljning och regelbunden granskning av utbildningarna.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om studentinflytande.

A. Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

A.1 Hur säkerställer lärosätet att reglerna om studentrepresentation följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument för hur studentinflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Har lärosätet och studentkåren kommit överens om i vilka organ som studenterna ska vara representerade? Bifoga i så fall överenskommelsen. Om en sådan överenskommelse saknas, bifoga en lista över samtliga beredande och beslutande organ som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation.

A.3 Finns det organ där studenterna inte är representerade (och där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation)? Om så är fallet, ange vilka dessa organ är och anledningen till att studenterna inte är representerade i dem.

B. Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Hur säkerställer lärosätet att denna regel följs? Har lärosätet fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument som gör klart för personalen hur den ska gå till väga för att informera och samråda med studentrepresentanter i god tid? Bifoga i så fall dokumentet.

Stickprov

UKÄ har också upplyst lärosätet om att ämbetet kommer att granska lärosätets åtgärder för att säkerställa studentinflytandet när beslut fattas eller beredning genomförs av en enda person.

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal beslut och ställer frågor till lärosätet. UKÄ har bitt lärosätet att bifoga en lista över samtliga beslut som fattats av prefekt eller motsvarande befattningshavare under perioden 1 juli 2017–31 december 2018.

UKÄ har valt ut fem ärenden och bitt lärosätet att bifoga dokumentation i respektive ärende som visar hur lärosätet har säkerställt studentinflytandet. Om sådan dokumentation skulle saknas, har UKÄ bitt lärosätet att ange anledningen till det. För det fall information och samråd med studentrepresentant inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF i ärendena, har UKÄ bitt lärosätet att ange anledningen till det.

Lärosätets svar

Kungl. Konsthögskolan (KKH) har kommit in med *Avtal mellan Kungl. Konsthögskolan och Club Mejän (1.1.3-19-2019)* och anfört i huvudsak följande.

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

KKH är ett jämförelsevis litet lärosäte där arbetet präglas av en stor närhet mellan de olika organisatoriska enheterna och studentkåren. Ett starkt studentinflytande förutsätter att studenterna bereds möjlighet att delta i verksamheten på ett transparent och konsekvent sätt. Det systematiska arbetet vid KKH avseende studentinflytande och studentdeltagande har speciella förutsättningar, då studentgrupperna är små och en stor del av undervisningen inom framför allt programmen i fri konst bedrivs individuellt eller genom individuell handledning. Under sin studietid har studenterna i regel en tät och kontinuerlig kontakt med sin handledande professor och de övriga studenterna som ingår i den årskursblandade professorsgruppen (studentgrupp som leds av en professor). Utbildningsstrukturen inom KKH:s program möjliggör för studenterna att påverka och utveckla den egna utbildningens utformning inom givna ramar i enlighet med 1 kap. 4 § HL.

Studenterna på KKH är organiserade genom studentkåren Club Mejän som erhållit kårstatus efter beslut i högskolestyrelsen 2010-06-01. I dagsläget har KKH ett avtal

med Club Mejan som huvudsakligen syftar till att reglera och stärka studentrepresentationen och studentinflytandet inom lärosätet. Avtalet gäller för perioden 1 juli 2016–30 juli 2019, och har reviderats av rektor den 4 februari 2019 efter samråd mellan studentombud och kärstyrelse.

För att ytterligare stärka studentinflytandet inom lärosätet har KKH från augusti 2018 anställt ett studentombud på 50 procent. Studentombudet fungerar som en informationslänk mellan studenterna och KKH:s ledning med fokus på bl.a. psykosociala arbetsmiljöfrågor samtidigt som denne ska bistå med råd och stöd i disciplin- och klagomålsärenden samt övriga utbildningsrelaterade ärenden. Studentombudet är även suppleant i arbetsmiljörådet. Syftet med att ha ett studentombud på plats är att tillvarata studenternas rättigheter och synpunkter på ett systematiskt sätt. Under slutet av höstterminen 2018 har ett arbete påbörjats tillsammans med studentkåren för att ta fram principer och riktlinjer för studentinflytande vid KKH. Arbetsgruppen avser att lägga fram ett förslag till beslut den 19 februari i UFN.

Studentkåren utser årligen representanter till ett antal beslutande och beredande organ samt tillfälliga arbetsgrupper utifrån tidigare nämnda avtal som uppdateras årligen av KKH:s administration. Samtidigt aktualiseras frågan om studentrepresentation regelbundet i samband med organisatoriska förändringar och tillfälliga arbetsgrupper. KKH har löpande kontakter med studentkåren i dessa frågor, i synnerhet genom den studentrepresentant som kåren har utsett till att ingå i högskolans ledningsråd.

Studenterna är representerade i högskolans nämnder och råd, såsom styrelsen, ledningsrådet, utbildnings- och forskningsnämnden (UFN), lika villkorsrådet, arbetsmiljönämnden och lärarförslagsnämnden samt i ett flertal tillfälliga arbetsgrupper som tillsätts där beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för studenternas utbildning eller situation. Studenterna är också delaktiga i och representerade i högskolans olika antagningsnämnder. I dagsläget saknas det studentrepresentation inom de fyra olika områdena (trädde i kraft 2018-08-15). Områdena leds av en områdesansvarig som har personalansvar för den undervisande personalen inom sitt område. Områdena möts regelbundet för att huvudsakligen behandla frågor såsom bemanning och tjänsteplanering av utbildning, samordning av kurser och valbara kursmoment, uppföljning av utbildningsverksamheten, lärarnas arbetsmiljö, budgetfrågor och kompetensutvecklingsfrågor. Frågorna behandlas i ledningsrådet eller UFN för vidare beredning och sedan till rektorsbeslut. I vissa fall bereder områdena frågor som förs upp för beslut till UFN eller styrelsen. I samtliga dessa organ har de studerande representation. Strukturerna för hur områdena ska arbeta är ännu i sin linda, men KKH har i skrivande stund skickat ut en förfrågan till studentkåren angående att utse studentrepresentanter till de fyra områdena vilka sammanträder minst en gång i månaden.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

KKH har i dagsläget inget formellt dokument som säkerhetsställer detta, men en inledande diskussion avseende hanteringen av sådana ärenden har påbörjats med kåren och beslut avseende rutiner för studentrepresentation när en enda person bereder eller fattar beslut ska fattas under vårterminen 2019 av UFN. Sedan slutet av 2018 finns studentrepresentation på rektors beslutsmöte.

Stickprov

Högskolan har kommit in med de begärda stickproven.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Studentinflytande genom medverkan i beredande och beslutande organ

Studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom ett lärosäte, om organets verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. För att säkerställa de bästa förutsättningarna för studentinflytande bör lärosätena ha fastlagda principer för hur inflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet. Detta anges i propositionen *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*.¹

Högskolan har svarat att KKH har ett avtal med studentkåren och att det har påbörjats ett arbete tillsammans med studentkåren för att ta fram principer och riktlinjer för studentinflytandet vid KKH.

UKÄ konstaterar att det finns ett avtal mellan högskolan och studentkåren om hur samarbetet ska genomföras. Av högskolans svar framgår dock att högskolan saknar riktlinjer eller liknande dokument för hur studentinflytandet ska förverkligas på alla nivåer inom lärosätet, men att det enligt högskolan har påbörjats ett arbete med att ta fram riktlinjer för studentinflytande och att studentkåren deltar i detta arbete. Ämbetet utgår från att KKH tillsammans med studentkåren fullföljer arbetet med att ta fram riktlinjer för att säkerställa att studentinflytandet kan förverkligas på alla nivåer i enlighet med vad som uttalats i propositionen *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*.

Studentinflytande när en enda person bereder eller fattar beslut

Högskoleförfattningarnas bestämmelser ger även studentrepresentanterna rätt till information och samråd när en person vid lärosätet bereder eller fattar beslut som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation. Syftet med regeln om samråd med studentrepresentanter är att garantera studenternas inflytande när ärenden inte hanteras i någon grupp, utan bereds eller beslutas av en ensam befattningshavare. Det är ledningarna för lärosätena som ansvarar för att de har rutiner för hur samrådet med studentrepresentanter ska gå till i sådana fall. UKÄ anser att lärosätena i samverkan med studentkåren bör ta fram rutiner eller riktlinjer, för att säkerställa att även enskilda befattningshavare samråder med studentrepresentanter i god tid före slutförandet av beredningen eller före beslutet. Om det finns utrymme för anteckningar om samråd på lärosätenas beslutsblanketter, är risken mindre för att samrådet glöms bort.²

UKÄ konstaterar att högskolan saknar fastlagda principer, riktlinjer eller liknande dokument som gör klart för personalen hur den ska gå till väga för att informera och samråda med studentrepresentanter i god tid. UKÄ ifrågasätter detta, men noterar att det enligt KKH pågår ett arbete med att ta fram sådana rutiner, i vilket studentkåren deltar. UKÄ utgår från att högskolan vidtar de åtgärder som behövs för att säkerställa att bestämmelsen i 2 kap. 14 § andra stycket HF tillämpas på ett korrekt sätt.

1 Prop. 2008/09:154 *Frihet och inflytande – kårobligatoriets avskaffande*, s. 41.

2 *Högskolans regler i praktiken – erfarenheter från Högskoleverkets tillsynsbesök 1998–2012*, s. 11.

Stickprov

Högskolan har bl.a. anförut att det saknas dokumentation i respektive ärende som visar hur högskolan säkerställt studentinflytandet då lärosätet har saknat rutiner och system. Däremot har beredning av merparten av ärendena skett i organ med studentrepresentation. Allt sedan KKH:s nuvarande rektor tillträdde har en omfattande omorganisation genomförts, för att säkerställa att lärosätet tillämpar rättssäkra och transparenta verksamhetsprocesser med fokus på ändamålsenlig verksamhetsutveckling med en tydlig mandatfördelning. En central del i detta arbete är den nya arbetsordningen med tillhörande organisationsplan som beslutats av högskolans styrelse. Arbetet med att implementera dessa planer och ordningar pågår. För att säkerställa studentinflytande i verksamheten och studentrepresentation vid rektorsbeslut har veckovisa rektorsföredragningar införts, och tydliga rutiner för detta håller på att arbetas fram.

UKÄ konstaterar att det av högskolans svar framgår att information och samråd inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF i något av de granskade ärendena. Högskolan har bl.a. förklarat att beredningen av merparten av ärendena skett i organ med studentrepresentation. Enligt UKÄ innebär inte detta att information och samråd enligt 2 kap. 14 § HF har skett.

När det gäller beslutet avseende rutiner kring officiella besök (2018-04-09) bedömer UKÄ att frågan som behandlas inte har betydelse för utbildning och studenternas situation. UKÄ har därför inga synpunkter på att information och samråd inte har skett enligt 2 kap. 14 § HF.

De övriga beslut som UKÄ granskat gäller beslut om budget till grafikverksamheten (2017-10-16), beslut angående rutiner för upphävande av fastställda utbildnings- och kursplaner (2018-06-25), beslut angående upphävande av kursplaner (2018-06-26) samt beslut angående studieplatser för projektstudier (30 hp) vårterminen 2019 (2018-09-17). UKÄ bedömer att de frågor som behandlas i besluten har betydelse för utbildningen eller studenternas situation och att de därmed omfattas av reglerna om studentrepresentation. UKÄ vill därför framhålla vikten av att högskolan vidtar åtgärder för att förbättra studentinflytandet i dessa typer av ärenden.

Kurs- och utbildningsplaner

Bakgrund

All utbildning på grundnivå och avancerad nivå ska bedrivas i form av kurser. Kurser får sammanföras till utbildningsprogram. För varje kurs ska det finnas en kursplan och i den ska följande anges: kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och övriga föreskrifter som behövs. För ett utbildningsprogram ska det finnas en utbildningsplan. I utbildningsplanen ska anges vilka kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 13–17 §§ högskoleförordningen (1993:100) (HF).

Före den 1 januari 2011 innehöll högskoleförordningen mer detaljerade krav på innehållet i kurs- och utbildningsplanerna. Planerna skulle utöver nuvarande krav även ange bland annat när planen eller en ändring av den skulle börja gälla och de övergångsbestämmelser som behövdes.

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) fastställde med anledning av avregleringen 2011 rekommendationer om bland annat innehållet i kurs- och utbildningsplaner för sina medlemmar, REK 2011:1, dnr 10/118. De uppgifter som högskolorna tidigare varit skyldiga att skriva in i sina kurs- och utbildningsplaner rekommenderade SUHF även borde ingå i planerna efter förordningsändringen.

Kursplaner och utbildningsplaner är grundläggande styrdokument för ett lärosäte och viktiga i såväl pedagogiskt som rättsligt hänseende.

De regler som anges i kurs- och utbildningsplaner är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen. Reglerna i planerna är alltså av samma karaktär som lagar beslutade av riksdagen och förordningar beslutade av regeringen. Det innebär att reglerna är bindande, gäller generellt och måste följas av såväl lärosätens personal som studenter.

I ESG standard 1.2 om utformning och inrättande av utbildningar anges bland annat att lärosätena ska ha processer för utformningen och inrättandet av utbildningar. Den examen som en utbildning leder till ska vara tydligt specificerad. Av riktlinjerna till standarden framgår bland annat att utbildningarna ska innehålla uppgifter om studenternas förväntade arbetsinsats, till exempel uttryckt i ECTS.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om kurs- och utbildningsplaner.

1. Har lärosätet beslutat om egna regler för vad kurs- och utbildningsplaner ska innehålla utöver vad som anges i högskoleförordningen? Bifoga i så fall dessa regler.
2. Hur har beslut om fastställande av kurs- och utbildningsplaner delegerats inom lärosätet? Bifoga arbetsordningen.
3. Hur säkerställer lärosätets ledning att kursplaner och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler?

UKÄ har upplyst lärosätet om att granskningen kommer att göras genom att UKÄ stickprovsvis väljer ut ett antal kurser och program för att undersöka hur lärosätet följer bestämmelserna om kurs- och utbildningsplaner för de utvalda kurserna och programmen. Lärosätet ombads att bifoga listor över samtliga kurser som genomfördes under höstterminen 2017, vårterminen 2018 och höstterminen 2018 samt samtliga utbildningsprogram där studenter antogs under höstterminen 2017, vårterminen 2018 och höstterminen 2018.

Utifrån lärosätets listor har UKÄ valt ut tio kurser och två program.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att

- planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startar,
- tidpunkt för ikraftträdande anges i planerna,
- planerna innehåller det som anges i HF och eventuella lokala regler,
- det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till, och att
- examinationsformerna regleras tydligt i kursplanerna.

Lärosätets svar

Kungl. Konsthögskolan (KKH) har kommit in med följande dokument.

- *Arbetsordning vid Kungliga Konsthögskolan (beslutad av högskolestyrelsen den 24 maj 2018, Dnr 1.1.3-53-2018)*
- *Mall för kursplaner vid Kungl. Konsthögskolan*

Högskolan har svarat följande. Utbildnings- och forskningsnämnden (UFN) beslutade att anta rutindokumentet *Mall för kursplaner vid Kungl. Konsthögskolan 2019-01-22*. I dokumentet finns anvisningar om vilka rubriker och uppgifter som en kursplan på grundnivå och avancerad nivå ska innehålla. Ett liknande rutindokument för utbildningsplaner är under arbete och ska beslutas i UFN under våren 2019.

I KKH:s arbetsordning framgår det att rektor delegerat beslutsrätten avseende kurs- och utbildningsplaner till UFN som har till uppgift att bereda, kvalitetsgranska, fastställa och revidera kurs- och utbildningsplaner på grundnivå och avancerad nivå. Vid KKH ansvarar även en handläggare för att kontrollera att kurs- och utbildningsplaner uppfyller kraven på formalia enligt högskoleförordningen och lärosätets lokala rutindokument.

UFN är det organ som har till uppgift att säkerställa att kurs- och utbildningsplaner innehåller de uppgifter som anges i högskoleförordningen och i det lokala rutindokumentet som fastställts vid lärosätet. Rutindokumentet har tagits fram för att säkra att högskolans arbete med kursplaner utformas på ett enhetligt, rättssäkert och systematiskt sätt vilket i sin tur ska främja och stärka utbildningsverksamhetens kvalitet. Initialt tas kurs- och utbildningsplaner på grundnivå och avancerad nivå fram av ansvarig lärare med stöd av handläggare från utbildnings- och forskningsenheten. Alla kurs- och utbildningsplaner bereds, kvalitetsgranskas, fastställs och revideras därefter i UFN efter föredragning av chefen för utbildnings- och forskningsenheten eller kvalitetssamordnaren, som ansvarar för samordningen av dessa frågor och för att kontrollera att de formella kraven på kurs- och utbildningsplaner uppfylls. Efter fastställande i UFN etableras kurserna i Ladok av den Ladokansvariga.

Beslut om inrättande av nya utbildningsprogram fattas av rektor, efter en vidare

beredning i UFN, som även fattar beslut om utbildningsplan. Inrättande av nya utbildningsprogram sker genom en särskild process där UFN granskar förslag till inrättande huvudsakligen i relation till lärandemål för examen och tillgängliga lärarresurser. Efter beredning i UFN beslutar rektor om inrättande. Under höstterminen 2019 kommer även en rutin för ändring av utbildningsprogram tas fram som en del av lärosätets övergripande kvalitetsarbete.

Antagning till KKH:s program sker enbart inför varje hösttermin. Således har två studentkullar antagits under berörd tidsperiod med start höstterminen 2017 och höstterminen 2018.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Högskolan har inkommit med de begärda utbildningsplanerna och nio av de tio begärda kursplanerna.

När det gäller kursplanen för kursen *Konstnärligt examensarbete termin 10 EXAMEG KOE18* har högskolan gett in kursplanen för kursen *Självständigt arbete i fri konst på masternivå*. Högskolan har i denna del också uppgett följande.

Det finns ingen kursplan för kursen *Konstnärligt examensarbete termin 10 EXAMEG KOE18*, utan enbart en tidigare gällande utbildningsplan (som bifogas). Detta kurstillfälle skapades i Ladok på grund av att en tidigare student önskade slutföra utbildningen enligt den utbildningsplan som hen antogs till. Dessvärre finns det enbart en utbildningsplan och inga tillhörande kursplaner (---). I dagsläget har utbildningsplanen för masterprogrammet i fri konst den tillhörande kursplanen *Självständigt arbete i fri konst på masternivå* som anses motsvara *Konstnärligt examensarbete termin 10*. (---)

I 6 kap. 14 § HF anges att det för en kurs skall finnas en kursplan. Kursplaner är viktiga styrdokument och syftar bl.a. till att ge information om utbildningen. Det är således ur ett studentperspektiv av vikt för studenten att det finns en kursplan för varje kurs. UKÄ förutsätter att högskolan med anledning av vad som har kommit fram rörande kursplanen för kursen *Konstnärligt examensarbete termin 10 EXAMEG KOE18* vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att uppfylla högskoleförordningens krav på att en kursplan ska finnas för en kurs.

Planerna har fastställts i god tid innan utbildningen startat

Regler i kursplaner och utbildningsplaner syftar bland annat till att informera om vad som gäller för en kurs respektive ett program. Av högskoleförordningen framgår att kraven på särskild behörighet ska anges i kurs- och utbildningsplaner. Utgångspunkten är därför att kursplaner och utbildningsplaner ska beslutas och finnas tillgängliga i god tid innan utbildningen startar, men några regler för när planerna ska vara beslutade finns inte.

För att få ett bredare underlag vid bedömningen av om kurs- och utbildningsplaner är beslutade och finns tillgängliga i god tid innan utbildningen startar har UKÄ skickat en remiss till samtliga universitet och högskolor med statlig huvudman samt till Sveriges förenade studentkårer (SFS). UKÄ har därefter redogjort för sitt ställningstagande i en tillsynsrapport (reg.nr 32-00481-17). I rapporten anger UKÄ bland annat följande.

”UKÄ konstaterar att en stor majoritet av remissinstanserna anser att kursplaner för fristående kurser samt utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast

den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan. UKÄ delar denna uppfattning och menar att detta är en viktig rättssäkerhetsfråga för studenterna, särskilt vad gäller den särskilda behörigheten och urvalsreglerna till utbildningen, men även för att studenterna ska få kunskap om innehållet i den utbildning de anmäler sig till. UKÄ gör därför bedömningen att kursplaner för fristående kurser och utbildningsplaner för program bör vara fastställda och tillgängliga för studenterna senast den dag som den fristående kursen eller programmet öppnar för anmälan.

Vad gäller kurser som ingår i ett program har några remissinstanser påpekat att utbildningsprogram ofta sträcker sig över flera år och att det därför i vissa situationer kan finnas behov av att revidera kursplanen för de kurser som ingår i programmet. Vissa remissinstanser har egna riktlinjer om att kursplaner för kurser inom program ska vara fastställda senast två månader innan kursstart, en synpunkt som även framförts av Myndigheten för tillgängliga medier. UKÄ anser att viss flexibilitet bör kunna medges vad gäller till exempel kursinnehåll och kurslitteratur för kurser inom program, om det av kvalitetssskäl konstateras ett behov av revidering av kursen. UKÄ anser mot denna bakgrund att det bör vara möjligt att fastställa revideringar av detta slag senast åtta veckor innan kursstart. Även beträffande kurser inom ett program kan det dock vara aktuellt att beakta de rättssäkerhetsaspekter som gör sig gällande i frågor om behörighet och urval till kurserna. Detta talar för att revideringar av kursplanernas föreskrifter i sådana frågor kan behöva fastställas och göras tillgängliga för studenterna tidigare än åtta veckor innan kursstart. Vad som då kan anses som en lämplig tidpunkt beror bland annat på när på året kursen startar, varför frågan om god tid innan kursstart får avgöras från fall till fall.”

UKÄ har granskat om de inskickade kurs- och utbildningsplanerna har fastställts i god tid. Vid granskningen har ämbetet utgått från det fastställlesdatum, alternativt datum för revidering, som anges i kurs- och utbildningsplanen. Bedömningen har skett i förhållande till antagningen till höstterminen 2017, vår- och höstterminen 2018 (kursplaner) och höstterminen 2017 och höstterminen 2018 (utbildningsplaner).

UKÄ konstaterar att det av de utbildningsplaner och kursplaner som ämbetet har granskat framgår att de har fastställts i god tid.

Tidpunkt för när planerna börjar gälla

UKÄ instämmer i SUHF:s rekommendationer om att det i kurs- och utbildningsplaner bör anges när planen eller ändringen av den börjar gälla, såsom det tidigare också krävdes enligt högskoleförordningen (före den 1 januari 2011). UKÄ konstaterar att i de kurs- och utbildningsplaner som granskats anges när planerna började gälla.

Planerna innehåller det som anges i högskoleförordningen och eventuella lokala regler

I en kursplan ska anges kursens nivå, antal högskolepoäng, mål, krav på särskild behörighet, formerna för bedömning av studenternas prestationer och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 15 § HF.

UKÄ konstaterar att högskolan i januari 2019 har beslutat att anta ett rutindokument, *Mall för kursplaner vid Kungl. Konsthögskolan*, gällande kursplaner. I detta dokument finns anvisningar för vilka rubriker och uppgifter som en kursplan på grundnivå och avancerad nivå ska innehålla. UKÄ noterar att ifrågakvarande rutindokument motsvarar SUHF:s rekommendationer för vad en kursplan ska innehålla, vilket UKÄ ser positivt på.

UKÄ konstaterar vidare att de granskade kursplanerna innehåller det som krävs enligt 6 kap. 15 § HF. UKÄ konstaterar dock att de ifrågavarande kursplanerna, som alla är fastställda före januari 2019, inte i alla delar innehåller de uppgifter som det nya rutindokumentet anger att en kursplan ska innehålla. Inte heller överensstämmer rubrikerna i kursplanerna med rubrikerna i rutindokumentet. UKÄ utgår från att högskolan ser över och uppdaterar innehållet i kursplanerna så att de framöver överensstämmer med vad som anges i högskolans egna riktlinjer.

I utbildningsplanen ska anges de kurser som programmet omfattar, kraven på särskild behörighet och de övriga föreskrifter som behövs. Det framgår av 6 kap. 17 § HF.

UKÄ noterar att högskolan i sitt svar har tagit upp att ett rutindokument för utbildningsplaner håller på att tas fram. UKÄ ser positivt på detta. UKÄ finner att de granskade utbildningsplanerna innehåller det som krävs enligt 6 kap. 17 § HF och att de motsvarar SUHF:s rekommendationer.

Det går att utläsa av utbildningsplanen vilken examen utbildningen leder till

Enligt 6 kap. 17 § HF ska det i utbildningsplanen anges de övriga föreskrifter som behövs. I ESG standard 1.2 om utformning och inrättade av utbildningar anges bland annat att den examen som en utbildning leder till ska vara specificerad.

Det finns i högskoleförfattningarna inte något krav på att en utbildning ska leda till en examen. Men om en utbildning leder till en examen bör det utifrån vad som anges i ESG:s standard i utbildningsplanen tydligt anges vilken examen utbildningen leder till.

UKÄ konstaterar att utbildningsplanen för masterprogrammet i fri konst inte uttryckligen specificerar vilken examen som utbildningen leder till. Utifrån vad som har angetts ovan utgår UKÄ från att högskolan justerar utbildningsplanen så att det framöver tydligt framgår vilken examen den leder till.

När det gäller utbildningsplanen för *Program i fri konst* noterar UKÄ att det i utbildningsplanen tydligt anges att utbildningen inte leder till någon examen.

Examinationsformerna ska regleras tydligt i kursplanerna

Enligt 6 kap. 15 § HF ska formerna för bedömningen av studenternas prestationer anges i kursplanen. Regler i kursplaner om bland annat examinationsform utgör grunden för examinatorns myndighetsutövning, när hon eller han fattar beslut om betyg. Reglerna har också till syfte att informera studenten om vad som gäller för en särskild kurs. Mot denna bakgrund är det viktigt att kursplanens regler om examinationsformer är tydliga.

UKÄ bedömer att examinationsformerna i de granskade kursplanerna uppfyller högskoleförordningens krav om att formerna för att bedöma studenternas prestationer ska anges i kursplanerna.

Kursvärderingar

Bakgrund

Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenter. Högskolorna ska verka för att studenterna tar en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla utbildningen. Det framgår bland annat av 1 kap. 4 och 4 a §§ högskolelagen (1992:1434) (HL).

Lärosätet ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna samt informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna. Det framgår av 1 kap. 14 § högskoleförordningen (1993:100) (HF).

I ESG standard 1.9 anges följande. Lärosätet ska kontinuerligt följa upp och regelbundet granska utbildningarna för att säkerställa att studenterna uppnår uppsatta mål och att utbildningarna motsvarar studenternas och samhällets behov. Granskningarna ska leda till kontinuerlig förbättring av utbildningarna. Åtgärder som planeras eller genomförs till följd av en granskning ska kommuniceras till samtliga berörda.

Av riktlinjerna till standard 1.9 framgår att regelbunden uppföljning, granskning och revidering av utbildningarna innefattar utvärdering av bland annat studenternas förväntningar, behov och nöjdhet när det gäller utbildningen.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bitt lärosätet att besvara ett antal frågor om kursvärderingar.

A. Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

A.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att kursvärderingar genomförs och sammanställs? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om kursvärderingar som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

A.2 Genomför lärosätet kursvärderingar för verksamhetsförlagda kurser?

A.3 Genomför lärosätet kursvärderingar för examensarbetskurser?

B. Information om resultatet och eventuella beslut om åtgärder

B.1 Vilka åtgärder vidtar lärosätet för att säkerställa att studenterna informeras om resultatet och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingar? Finns rutiner, riktlinjer eller liknande dokument om information om resultat som är gemensamma för hela lärosätet? Bifoga i så fall dokumentet.

B.2 Redogör för hur studenterna som utvärderat kursen informeras om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Redogör för hur studenterna ges samma information i samband med kursstarten.

B.3 Redogör för hur resultaten hålls tillgängliga för studenterna.

C. Utveckling av utbildningar

Syftet med kursvärderingarna är att de ska leda till förbättringar och utveckling av utbildningarna. Ge om möjligt exempel där studenternas erfarenheter och synpunkter lett till åtgärder för kursens utveckling och förbättring.

Stickprov

UKÄ har informerat om att avsikten är att stickprovsvis undersöka hur lärosätet har följt reglerna om kursvärderingar för de kurser som genomfördes under höstterminen 2017, vårterminen 2018 och höstterminen 2018 och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal kurser och be lärosätet redogöra för hur reglerna har följts för dessa kurser.

UKÄ har därefter informerat lärosätet om att granskningen kommer att avse de tio kurser som valts ut i frågan om kurs- och utbildningsplaner.

UKÄ har bett lärosätet bifoga sammanställningar av kursvärderingar för de tio kurserna. UKÄ har även bett lärosätet redogöra för hur reglerna om kursvärderingar har följts för de tio kurserna genom att svara på

- om resultat och eventuella beslut om åtgärder saknas för någon kurs, och i så fall ge en förklaring till det,
- hur lärosätet har informerat om resultatet och eventuella beslut om åtgärder som föranletts av kursvärderingarna samt vilka studenter som informerats,
- hur resultaten har hållits tillgängliga för studenterna.

Lärosätets svar

Kungl. Konsthögskolan (KKH) har kommit in med följande dokument.

- *Utvärderingspolicy samt rutiner för utvärdering av utbildningen för Kandidat- och Masterprogrammen och kurser vid KKH (daterad 2011-05-22)*
- *Policy och riktlinjer för löpande arbete med kurs- och utbildningsvärderingar (dnr 1.1.3-244-2018)*

Högskolan har anfört följande. KKH har under tidsperioden 1 juli 2017 – 31 december 2018 haft riktlinjer för hanteringen av kursvärderingar av samtliga kurser på grundnivå och avancerad nivå. Här inkluderas även kurser som omfattar självständigt arbete. Vid KKH bedrivs ingen verksamhetsförlagd utbildning. KKH vill tillägga att arbetet med kursvärderingar delvis har haltat under de gångna åren på grund av mycket låga svarsfrekvenser samt en hög personalomsättning på förvaltningen som lett till bristande systematik i utvärderingsarbetet. Detta har medfört att sammanställningen av resultat och återkoppling till studenterna blivit lidande.

Dålig svarsfrekvens på kursvärderingar är ett omvittnat problem, som KKH också haft svårigheter med. Kurser vid KKH har sällan mer än 20 studenter och vissa kursmoment omfattar endast 6 studenter. Problemet har varit att det varit så låg svarsfrekvens på många kurser, att sammanställningar inte kunnat göras. Utvärderingarna blir då svåra att använda, när det kan vara svårt att avgöra om synpunkterna kan anses vara representativa för studentgruppens åsikter. Det är därför oerhört viktigt att öka svarsfrekvensen om man ska kunna använda resultatet av utvärderingarna som underlag för kursutveckling. Den nya kursutvärderingspolicyn syftar till att öka svarsfrekvensen och utvärderingarnas relevans samt hitta väl fungerande sätt att arbeta med återkoppling och förbättringsåtgärder. KKH har också från årsskiftet

införskaffat ett digitalt utvärderingssystem som ett led i att öka svarsfrekvensen. Tanken är att ett digitalt verktyg också kan underlätta och effektivisera konstruktionen av enkätformulär och insamlandet av svar samt enklare möjliggöra uppföljning av resultat över tid.

KKH har under 2018 påbörjat uppbyggnaden av ett sammanhållet utvecklings- och uppföljningsinriktat kvalitetssäkringssystem som ska innefatta verksamhetens samtliga delar. Ett första steg i detta arbete har varit att ta fram nya riktlinjer för arbetet med kursvärderingar och implementera dessa. Härigenom ska det säkerställas att kursvärderingarna genomförs och sammanställs, samt att resultaten återförs till studenterna på ett sätt som är ändamålsenligt inom ramen för KKH:s nya organisation. Syftet med den nya utvärderingspolicyn, som antogs av UFN den 22 januari 2019, är att skapa ett systematiskt välfungerande och förankrat arbetssätt med fokus på studentåterkoppling och förbättringsåtgärder av utbildningsverksamheten.

Enligt KKH:s arbetsordning som antogs av KKH:s styrelse den 24 maj 2018 och trädde i kraft den 15 augusti 2018, leds varje område av en områdesansvarig som ingår i lärosätets ledningsgrupp med uppgift att samordna områdena och utveckla högskolans verksamhet. Vidare ska de områdesansvariga leda det övergripande arbetet inom sitt område och ansvara för att planera, utveckla och följa upp områdets verksamhet tillsammans med dess medarbetare. Med den nya arbetsordningen på plats tydliggörs ansvarsfördelningen inom organisationen på ett mer adekvat sätt, vilket även förenklar och effektiviserar kursvärderingsarbetet.

De nyligen fastställda riktlinjerna tydliggör och understryker vikten av återföring av kursvärderingsresultaten och eventuella vidtagna åtgärder till såväl innevarande som nya studenter för att upprätthålla kursvärderingarnas legitimitet och studenternas förståelse för att deras synpunkter och delaktighet är betydelsefull för verksamhetens planering och vidare utveckling.

En sammanfattande återkoppling till berörda studenter sker alltid skriftligen via mejl. Studenterna får även en muntlig genomgång av kursvärderingsresultaten, relevanta erfarenheter och eventuella vidtagna åtgärder i samband med terminsstarten. Den muntliga återgivningen till studenter i samband med terminsstart grundar sig på både studenternas kursvärderingar och den kursansvarigas utvärdering.

Sammanställda kursrapporter förvaras och tillgängliggörs i högskolans bibliotek och på intranätet. Intranätet kräver inloggning och är inte en öppen webbplats. Den kursansvariga administratören delger sammanställda kursrapporter till kårstyrelsen via deras funktionsmejl.

Kursvärderingarna följs upp på ett systematiskt sätt genom att områdesansvariga i samråd med dess medarbetare i slutet av varje termin iordningställer en översikt som sammanfattar relevanta erfarenheter och vidtagna eller planerade utvecklingsåtgärder inom området. Terminsöversikterna skickas sedan till ledningsråd och UFN senast den 15 mars på vårterminen och senast den 1 oktober på höstterminen. Vidare utgör de kollegiala diskussionerna inom såväl områdena som UFN en central förutsättning för att resultaten från kursutvärderingarna ska verka kvalitetsutvecklande och främja den pedagogiska utvecklingen av högskolans samtliga utbildningar.

Inom ramen för det femåriga programmet i fri konst ingår den obligatoriska kursen *Baskurs i konsthistoria* på 4,5 hp under årskurs 1. Vid utvärderingen av denna kurs 2015 framkom synpunkter från studenterna avseende en önskad fortsättning och fördjupning av kursen. KKH hade tidigare erbjudit studenterna möjlighet att delta i en öppen föreläsningsserie som uppföljning av baskursen. Studenterna önskade dock att föreläsningsserien skulle följas av obligatoriska seminarier och istället utformas som en fortsättningskurs inom programmet, vilket även diskuterades i studentkåren. Utifrån ovanstående information reviderade dåvarande utbildnings- och forskningsrådet berörd utbildningsplan genom att skapa en fortsättningskurs på 4,5 hp inom programmet. Den reviderade utbildningsplanen gäller från höstterminen 2016.

Mindre omfattande justeringar av kurser och lärosätets två utbildningsprogram i fri konst sker kontinuerligt utifrån studenternas framförda synpunkter som inte nödvändigtvis enbart framkommer vid de formella utvärderingstillfällena. Ett exempel där justeringar gjorts med hänvisning till studenternas erfarenheter och synpunkter är under kursmomentet *Infart*, som utgör en introduktion för nya programstudenter i fri konst inom ramen för kursen *Individuellt konstnärligt arbete* i årskurs 1. Utvärderingarna av detta kursmoment har lett till förändringar och justeringar av upplägget för efterkommande studentgrupper. Utifrån tidigare utvärderingsresultat har till exempel introduktionens omfattning ändrats samtidigt som upplägget av den obligatoriska studieresan gjorts om. Utvärderingsresultaten indikerade även att studenterna önskade en grundligare och mer tydlig introduktion till den så kallade professorsgruppsundervisningen, vilket lärosätet tagit till sig och aktivt arbetat med.

Inom ramen för den fristående kursen *Restaureringskonst 60 hp* (denna kurs är en etablerad kurs av KKH:s utbildningsutbud sedan en lång tid tillbaka och har varierande teman varje läsår) har utvärderingsresultaten, studenternas erfarenheter och vidare synpunkter systematiskt lett till förändringar och förbättringar av t.ex. de koncentrerade kursperiodernas upplägg, fördelningen mellan individuellt arbete och grupparbete och inbjudna gästföreläsare.

Inom den nyare fristående kursen *Decolonizing Architecture 60 hp* (som gavs första gången läsåret 2017/2018) har studenternas utvärderingar lett till förtydliganden av kursens upplägg, struktur och organisering inför innevarande läsår 2018/19, då utvärderingsresultatet synliggjorde att studenterna önskade en mer omfattande och tydlig introduktion till kursens pedagogiska upplägg som huvudsakligen baseras på kollektiva arbetssätt.

Rutinen på KKH har varit att ingen sammanställning görs för kurser där svarsfrekvensen varit sex studenter eller färre. I följande kurser har inte en sammanställning av utvärderingsresultaten genomförts på grund av för få svar, och det finns därför inte några formella beslut avseende eventuella åtgärder för nedanstående kurser.

- *Individuellt konstnärligt arbete – årskurs 1*
- *Fortsättningskurs i konstens teorier och historier*
- *Självständigt arbete i fri konst på kandidatnivå*
- *Arkitekturteori och arkitekturhistoria: Research Lab: Architecture, Urban Artefacts, Collective Representation*
- *Masterseminarium i konstteori*
- *Konstnärligt examensarbete termin 10*
- *Projektstudier för yrkesverksamma konstnärer*
- *The Photographic Artist's Book: Dissemination in a digital landscape*

Utifrån den feedback som framkom i kursutvärderingen när det gäller kursen Critical Images för kull 2017/18 genomfördes ett antal revideringar av kursplanen inför läsåret 2018/19. Exempel på revideringar som genomfördes är mer undervisningstid och ett tydligare fokus på närläsning av texter. Resultaten av kursutvärderingen på kursen har varit tillgängliga för studenterna att ta del av, men en sammanställning har inte skickats ut till de studenter som avslutat kursen.

För kursen *Restaureringskonst läsåret 2018-2019 – Periferin i centrum – ett kvarter, fem sekel (60 hp)*, har kursutvärdering av första modulen (30hp) genomförts. Resultaten har delgivits studenterna på innevarande kurs genom att sammanställningen har skickats till dem. Då denna kurs är en pågående kurs har inga beslut om åtgärder tagits ännu.

I övriga kurser har studenterna inte delgivits någon formell återkoppling av utvärderingsresultaten.

Resultaten har hållits tillgängliga i pärm på administrationen. För att sammanställningarna av kursutvärderingarna ska bli mer lättillgängliga framöver kommer de att flyttas till biblioteket.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Genomförande och sammanställning av kursvärderingar

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att ett lärosäte ska ge de studenter som deltar i eller har avslutat en kurs en möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen genom en kursvärdering som anordnas av lärosätet. Lärosätet ska sammanställa kursvärderingarna.

UKÄ konstaterar att högskolan har fastställda anvisningar för kursvärderingar, *Policy och riktlinjer för löpande arbete med kurs- och utbildningsutvärderingar*. UKÄ noterar också att detta dokument har antagits av högskolan den 19 januari 2019. Av högskolans remissvar framgår att detta dokument har ersatt en tidigare gällande riktlinje för kursvärderingar, *Utvärderingspolicy samt rutiner för utvärdering av utbildningen för Kandidat- och Masterprogrammen och kurser vid KKH*. UKÄ kan alltså konstatera att den nya riktlinjen för kursvärderingar inte har använts beträffande de tio kurser som har valts ut för denna granskning, då dessa kurser har avsett höstterminen 2017 samt vår- och höstterminen 2018. Av högskolans svar framgår vidare att högskolan som ett led i att öka svarsfrekvensen från årsskiftet har införskaffat ett digitalt utvärderingssystem.

Efter genomgång av högskolans svar och innehållet i de i januari 2019 antagna riktlinjerna för kursvärderingar bedömer UKÄ att högskolan har regler för att se till att kursvärderingar genomförs och sammanställs. Högskolan har i sitt svar själv tagit upp att arbetet med kursvärderingar delvis har haltat under tidigare år. Detta har enligt högskolan berott på mycket låga svarsfrekvenser samt en hög personalomsättning på förvaltningen, som har lett till bristande systematik i utvärderingsarbetet. Detta har enligt högskolan sin tur lett till att sammanställningen av resultat och återkoppling till studenterna har blivit lidande. UKÄ ser därför positivt på att högskolan nu har infört nya riktlinjer för kursvärderingar och att ett digitalt utvärderingssystem har införskaffats. UKÄ förutsätter, mot bakgrund av de tidigare brister som KKH har påpekat

gällande kursvärderingar, att högskolan framöver följer upp och vidtar de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att kursvärderingar fortsättningsvis genomförs i enlighet med vad som anges i 1 kap. 14 § HF och högskolans egna riktlinjer.

Information om resultaten och eventuella beslut om åtgärder

Av 1 kap. 14 § HF framgår bland annat att lärosätet ska informera om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten ska hållas tillgängliga för studenterna.

De förarbetsuttalanden som har legat till grund för den aktuella bestämmelsen i högskoleförordningen återfinns i propositionen *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*. I propositionen intog regeringen ståndpunkten att högskolan bör hålla sammanställningar av resultaten av kursvärderingar och besluten om åtgärder tillgängliga för studenterna.³ Som skäl för denna inställning uttalade regeringen bland annat följande.

”En bra utbildning ska resultera i att studenterna lärt sig kritiskt granska sitt eget lärande och sin arbetsmiljö. Därigenom skapas förutsättningar för deras medverkan i kvalitetsarbetet både i utbildningen och senare i arbetslivet. Alla studenter ska därför vara delaktiga i utvärderingen och informeras om uppföljningen av dess resultat. [...] De studenter som deltar i en kursvärdering i slutet av kursen kan emellertid inte själva tillgodogöra sig resultatet. Förbättringar kommer i bästa fall den följande studentkullen på den aktuella kursen till del. Enkäter av detta slag har ofta låga svarsfrekvenser och riskerar att reduceras till en ritual, om studenterna inte involveras i uppföljningen av resultaten. En förändring av praxis tycks vara nödvändig på denna punkt. [...] Studenternas ansvar att medverka i kursvärderingen måste förenas med en rättighet att få information om resultaten och att få delta i diskussionen om förbättringar. Alla studenter ska ha rätt att dra fördelar av kursvärderingen för sina studier och sin utveckling. Det är viktigt att erfarenheter från kursvärderingarna verkligen tas till vara och vid behov leder till förändringar. Genom möjligheten att ta del av sammanställningarna blir kursvärderingarna ett mer effektivt instrument. Om studenterna ser att kursvärderingarna kommer till användning kommer engagemanget för att aktivt delta i dem öka, vilket ytterligare stärker deras funktion.”⁴

Mot denna bakgrund anser UKÄ att lärosätet, efter att det har sammanställt kursvärderingarna, ska informera studenterna om resultaten och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna. Resultaten och besluten ska därefter hållas tillgängliga för såväl de studenter som har getts möjlighet att svara på en kursvärdering som de nya studenterna på kursen. För att resultaten och besluten ska kunna hållas tillgängliga, måste detta ske i dokumenterad form. Lärosätet måste därmed på eget initiativ tillhandahålla dokumentationen. Av detta följer att lärosätet inte kan frånhända sig detta ansvar och överlämna det till exempelvis studentrepresentanter, studentkår eller studentombudsman.

I högskolans nu gällande riktlinjer anges bl.a. följande.

”Högskolan ska ge studenter som deltar i eller har avslutat ett program, kurs eller icke-poänggivande kursmoment möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på berörd utbildning eller del av utbildning. Nedanstående riktlinjer avseende högskolans arbete med kurs- och utbildningsutvärderingar utgår framför allt ifrån vad som fastställs i högskolelagen och högskoleförordningen.”

³ Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 30.

⁴ Prop. 1999/2000:28 *Studentinflytande och kvalitetsutveckling i högskolan*, s. 31-32.

Vidare framgår under rubriken *Utvärdering av poänggivande fristående kurser* bl.a. följande.

1. Summativa kursutvärderingar ska genomföras i samband med avslutandet av alla poänggivande kurser. De summativa kursutvärderingarna ska göras skriftligen, men kan även kompletteras med muntliga utvärderingar för att få in fördjupade synpunkter.
2. Formativa kursutvärderingar ska genomföras efter halva kursens gång inom alla poänggivande kurser som är 30 hp eller längre. De formativa kursutvärderingarna ska schemaläggas, och genomföras skriftligen. Muntliga kompletterande utvärderingar ska genomföras om önskvärt. Genom formativa utvärderingar kan kursansvarig lärare göra eventuella utvecklingsinsatser under pågående kurs utifrån den information som då eventuellt framkommer.
3. Kursansvarig administratör iordningställer utvärderingar och skickar ut dessa till studenterna vid förutbestämda schemalagda tillfällen i samråd med kursansvarig lärare. Ansvarig administratör hanterar sammanställandet av kursutvärderingar och delger därefter underlaget till ansvarig lärare.
4. Kursansvarig lärare och undervisande lärare ska själva utvärdera kursen och bemöta studenternas framförda åsikter i en kortare sammanställande kursrapport med fokus på potentiella förbättringsåtgärder utifrån vad som framkommit i kursutvärderingarna.
5. En sammanfattande återkoppling till berörda studenter sker alltid skriftligen via mejl. Innevarande studenter får även en muntlig genomgång av kursutvärderingsresultaten, relevanta erfarenheter och eventuella vidtagna åtgärder i samband med terminsstarten av kursansvarig lärare. Om nya studenter berörs av tidigare utvärderingsresultat och eventuella vidtagna åtgärder ska kursansvarig lärare informera om det gjorts några förändringar av berörd kurs i samband med kursstart.
6. Sammanställda kursrapporter ska förvaras och tillgängliggöras i högskolans bibliotek och på intranätet. Kursansvarig administratör ska även se till att sammanställda kursrapporter delges kärstyrelsen.

UKÄ vill med anledning av vad som i riktlinjerna anges om att kompletterande muntliga utvärderingar kan förekomma påpeka att också muntliga kursvärderingar ska dokumenteras och sammanställas (se UKÄ:s rapport *Högskolans regler i praktiken* 2014:16, s. 16). UKÄ utgår från att högskolan om eventuella muntliga utvärderingar inte dokumenteras vidtar nödvändiga åtgärder så att så sker fortsättningsvis.

Som framgår ovan anser UKÄ att ett lärosäte ska hålla resultat och eventuella beslut om åtgärder som föranleds av kursvärderingarna tillgängliga för såväl de studenter som getts möjlighet att svara på en kursvärdering som nya studenter på kursen. Av högskolans riktlinjer för kursvärderingar för fristående kurser framgår att de sammanställda kursrapporterna ska förvaras och tillgängliggöras i högskolans bibliotek och på intranätet. När det gäller intranätet har högskolan förklarat att det inte är en öppen webbplats och därför kräver inloggning. UKÄ har inga synpunkter på denna ordning under förutsättning att studenterna får information om hur de sammanställda kursrapporterna hålls tillgängliga och att studenterna antingen har tillgång till bibliotekets lokaler eller att de har möjlighet att logga in på intranätet.

Såvitt framgår av riktlinjerna för fristående kurser informeras de studenter som har genomfört kursvärderingen (innevarande studenter) om såväl resultatet av kursvärderingarna som eventuella beslut om åtgärder med anledning av utvärderingarna. Högskolan har i sitt svar poängterat vikten av återföring av kursvärderingsresultaten och eventuella vidtagna åtgärder till såväl innevarande som nya studenter. Utifrån detta har UKÄ uppfattat det som att information om resultat och eventuella beslut om åtgärder också alltid ska ges till nya studenter. Detta framgår dock enligt UKÄ inte av det som anges under femte punkten i riktlinjen, där det sägs att ”Om nya studenter berörs av tidigare utvärderingsresultat och eventuella vidtagna åtgärder ska kursansvarig lärare informera om det gjorts förändringar av berörd kurs i samband med kursstart.” Utifrån denna formulering framstår det enligt UKÄ:s uppfattning som otydligt om informationen till nya studenter om resultatet av kursvärderingarna och beslut om eventuella åtgärder med anledning av dem i vissa fall ska/kan begränsas. Mot denna bakgrund anser UKÄ att lydelsen i denna del behöver ses över och tydliggöras, så att det tydligt framgår att också nya studenter alltid ska informeras om resultat och beslut om eventuella åtgärder som har föranletts av en kursvärdering.

Under rubriken *Utvärdering av programkurser* anges vidare följande.

Högskolans två utbildningsprogram inom fri konst är uppbyggda genom förhållandevis långa kurser i Individuellt konstnärligt arbete. Utöver dessa kurser ingår kortare kurser i konstteori och konsthistoria och Individuellt Självständigt arbete i fri konst som utvärderas vid kursens slut samt under avslutande terminsvisa utvärderingsmöten. Programkurserna Individuellt konstnärligt arbete består av många valbara icke-poänggivande kursmoment vilka utvärderas genom en samlad skriftlig terminsutvärdering i samband med terminernas respektive slut. Vid läsårets slut tillkommer också en muntlig utvärdering som komplement till den skriftliga.

1. Ansvarig administratör skickar ut en terminsövergripande utvärdering i samband med terminsslut, och ansvarar även för det sammanhållande muntliga utvärderingsmötet vid läsårets slut tillsammans med chefen för Utbildnings- och forskningsenheten.
2. Ansvarig administratör sammanställer en terminsöversikt över relevanta erfarenheter av terminsutvärderingarna tillsammans med ytterligare administrativ personal.
3. Det sammanställda underlaget skickas därefter till UFN och ledningsråd senast den 15 mars på vårterminen och senast den 1 oktober på höstterminen för vidare diskussion och uppföljning avseende eventuella utvecklingsinsatser.
4. Återrapporteringen av terminsutvärderingsresultaten till berörda studenter sker i samband med efterkommande terminsstart. Under höstterminen sker återrapportering på de så kallade infartsmötena som hålls för respektive årskurs av ansvarig administratör och på vårterminen skickas underlaget till studentkåren för ytterligare spridning och återrapportering till berörda studenter.
5. En sammanställning av respektive terminsutvärderingsresultat ska tillgängliggöras på intranätet, i biblioteket och skickas till kårstyrelsen.

UKÄ förutsätter att med ”berörda studenter” och ”respektive årskurs” i punkten 4 ovan avses såväl innevarande som nya studenter. UKÄ har i så fall inte något att invända mot att terminsutvärderingsresultaten återrapporteras vid efterkommande terminsstart och att så under höstterminen sker för respektive årskurs. När det gäller återrapporteringen på vårterminen kan UKÄ konstatera att ansvaret för återrapporteringen till studenterna har överlämnats till studentkåren. Som UKÄ tidigare har

påtalat kan högskolan inte lämna över ansvaret att informera till någon annan. UKÄ förutsätter därför att högskolan vidtar de åtgärder som är nödvändiga, så att högskolan i framtiden själv informerar studenterna under vårterminen.

När det gäller tillgängligheten för studenterna av terminsutvärderingsresultaten på intranätet och i biblioteket, hänvisar UKÄ till vad ämbetet har anfört beträffande kursvärderingarna rörande fristående kurser.

Utveckling av utbildningar

Högskolan har i denna del gett ett antal exempel på där studenternas synpunkter har tagits tillvara och som har lett till åtgärder som utvecklat och förbättrat utbildningen. UKÄ ser positivt på att högskolan har kunnat exemplifiera att synpunkter som studenterna har lämnat vid genomförda kursvärderingar har lett till förbättringar av vissa kursers innehåll och utformning.

Stickprov

Högskolan har gett in sammanställningar av kursvärderingar för två av de tio utvalda kurserna. De två sammanställningar av kursvärderingar som KKH har gett in avser kurserna *Critical Images* och *Restaureringskonst läsåret 2018 – 2019 – Periferin i centrum – ett kvarter, fem sekel*.

När det gäller de åtta kurser där sammanställningar av kursvärderingar saknas har högskolan som skäl för att så inte har skett angett att ingen sammanställning görs för kurser där svarsfrekvensen varit sex studenter eller färre. UKÄ anser dock att högskolan enligt 1 kap § 14 HF likväl är skyldig att göra någon form av kursvärdering även i de fall då färre än sex studenter har svarat på kursvärderingarna. UKÄ utgår från att högskolan vidtar de åtgärder som är nödvändiga så att kursvärderingar framöver också genomförs i förevarande situation.

När det gäller kursen *Critical Images* har högskolan uppgett att resultaten har varit tillgängliga för studenterna att ta del av, men att någon sammanställning inte har skickats ut till de studenter som har avslutat kursen. Det framgår inte av högskolans svar att dessa studenter skulle ha informerats om resultatet eller eventuellt beslutade åtgärder på något annat sätt. För kursen framgår inte heller om och i så fall på vilket sätt nya studenter har informerats. UKÄ konstaterar att högskolan inte har uppfyllt det krav på information som ställs upp i 1 kap. 14 § HF. UKÄ förutsätter att högskolan vidtar åtgärder för att säkerställa att kravet på information i 1 kap. 14 § HF framöver uppfylls.

När det gäller de två sammanställningar av kursvärderingar som högskolan har lämnat in noterar UKÄ vidare följande. Båda sammanställningarna innehåller för ett antal frågor ett stapeldiagram utifrån vilket betyg (fem alternativ finns att välja på) de svarande studenterna har gett på respektive fråga. Av stapeldiagrammet framgår också hur många studenter som har svarat på respektive av dessa frågor. Vidare innehåller sammanställningarna när det gäller nämnda frågor kommentarer från studenterna. Sammanställningarna innehåller även ett antal frågor som ger möjlighet till fritextsvar rörande bl.a. vad som var kursernas styrkor och förslag till förbättringar av kursen. Någon annan resultatredovisning än ifrågasvarande sammanställningar av kursvärderingarna för de två ifrågasvarande kurserna har inte redovisats av högskolan. UKÄ anser att det kan ifrågasättas om redovisningarna är tillräckliga för att anses

utgöra ett resultat av kursvärderingarna. UKÄ utgår från att högskolan ser över hur resultaten av kursvärderingarna redovisas.

Anställning av personal

Bakgrund

Förutom de allmänna arbetsrättsliga reglerna gäller för anställning inom staten bestämmelserna i regeringsformen (1974:152), lagen om offentlig anställning (1994:260) och anställningsförordningen (1994:373) (AF). Dessutom gäller vid anställning som lärare på universitet eller högskola 4 kap. högskoleförordningen (1993:100) (HF). Lärosätets styrelse ska själv besluta om en anställningsordning (2 kap. 2 § första stycket 9 HF).

När det gäller information om lediga anställningar gäller bestämmelserna i AF. Bland annat ska en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det (6 § AF). Information om myndighetens beslut om anställning ska, med några undantag, lämnas på myndighetens anslagstavla. Sådan information ska bland annat innehålla uppgifter om vad som gäller i fråga om överklagande. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta anges i 4 kap. 5 § HF.

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövligt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Detta framgår av 4 kap. 6 § HF.

I ESG standard 1.5 om undervisande personal anges bland annat att rättvisa och transparenta processer för rekrytering ska tillämpas. I riktlinjerna för standarden upprepas att lärosätena ska ha och följa tydliga, transparenta och rättvisa processer för rekrytering av personal.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att bifoga den senast beslutade anställningsordningen och redogöra för hur den hålls tillgänglig. Dessutom ombads lärosätet att bifoga en lista över samtliga anställningsbeslut som fattats under perioden 1 juli 2017–31 december 2018.

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse att

- reglerna i lärosätets anställningsordning är förenliga med reglerna om information i 6–8 §§ AF och om jämställdhet i 4 kap. 5 och 6 §§ HF,
- de utvalda anställningsärendena har hanterats i enlighet med bestämmelserna i nämnda regler.

Stickprov

Lärosätet har bifogat en lista över samtliga anställningsbeslut som fattats under perioden 1 juli 2017–31 december 2018. Från listan har UKÄ valt ut elva anställningar: två professorsanställningar, fyra läraranställningar och fem övriga anställningar.

I samtliga ärenden har lärosätet ombetts besvara följande frågor.

1. Hur lärosätet har informerat om de lediga anställningarna. Lärosätet ska om möjligt bifoga dokumentation som stöder det, exempelvis annonsen. Om lärosätet i något ärende inte har informerat om den lediga anställningen, ska lärosätet motivera varför det inte gjorts.
2. Om lärosätet har informerat om anställningsbesluten på lärosätets anslagstavla ska lärosätet bifoga det dokument som anslagits. Om lärosätet inte har informerat om anställningsbesluten, ska lärosätet motivera det.
3. Kvinnor och män ska vara jämställt representerade i de ärenden där lärosätet har haft en grupp personer som har lämnat förslag på sökande som bör komma i fråga för anställningen.
 - a) Lärosätet ska redogöra för hur lärosätet har gjort i de olika anställningsärendena, det vill säga ange när man haft en beslutsgrupp och hur många kvinnor och män som ingått i gruppen.
 - b) För de fall kvinnor och män inte är jämställt representerade i gruppen, ska lärosätet ange de synnerliga skälen till det.

I de två ärendena om anställning av professorer har högskolan även ombetts besvara följande frågor:

4. Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning om de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövligt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl.
 - a) Redogör för hur lärosätet har gjort i ärendena om anställning av professor, det vill säga för det fall lärosätet haft sakkunniga, ange hur många sakkunniga som har ingått och könsfördelningen bland dem.
 - b) Om kvinnor och män inte varit jämställt representerade, ange de synnerliga skälen till det.

Lärosätets svar

Kungl. Konsthögskolan (KKH) har kommit in med *Anställningsordning för Kungl. Konsthögskolan (KKH) för lärare, forskare och doktorander i konstnärlig verksamhet* och redogjort för att den finns tillgänglig på högskolans externa och interna webbplats.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Anställningsordningen ska beslutas av styrelsen och finnas tillgänglig

Enligt 2 kap. 2 § första stycket 9 HF ska lärosätets styrelse själv besluta om en anställningsordning.

Den nuvarande regleringen i högskoleförordningen om anställningsförfarandet vid anställning av lärare är inte lika omfattande och detaljerad som den som gällde före den 1 januari 2011. Då fanns det en uttrycklig bestämmelse i högskoleförordningen om högskolans anställningsordning. Enligt bestämmelsen skulle en högskolas anställningsordning finnas tillgänglig och med anställningsordning avsågs de regler för anställning av lärare som högskolan tillämpade.

I förarbetena till den nämnda regleringen framhåller dock regeringen att lärosätena i sina anställningsordningar bör samla de regler som ska gälla vid anställning av lärare och att anställningsordningen bör finnas tillgänglig vid högskolan.⁵

UKÄ konstaterar att högskolans anställningsordning finns tillgänglig på högskolans webbplats och att anställningsordningen har beslutats av högskolans styrelse den 9 november 2017 och att den gäller från samma dag (revisionsdatum den 22 oktober 2018). UKÄ finner således att KKH uppfyller bestämmelsen i 2 kap. 2 § första stycket 9 HF om att styrelsen själv ska besluta om en anställningsordning och har agerat i enlighet med regeringens uttalande att den ska finnas tillgänglig.

Information i anställningsordningen

Lediga anställningar och beslut om anställning

I 6 § AF anges att en myndighet som avser att anställa en arbetstagare på något lämpligt sätt ska informera om detta så att de som är intresserade av anställningen kan anmäla det till myndigheten inom en viss tid. Någon information behöver inte lämnas, om särskilda skäl talar mot det.

Information om myndighetens beslut om anställning ska lämnas på myndighetens anslagstavla. Det behöver inte tillämpas vid anställning som beräknas vara högst sex månader eller anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Ett anslag ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det framgår av 7 och 8 §§ AF.

UKÄ noterar att det i högskolans anställningsordning (avsnitt 6.2) finns information om att myndigheten ska informera om lediga anställningar enligt 6 § AF. I avsnittet anges också att det bl.a. kan föreligga särskilda skäl att avstå från att informera om en anställning vid tillfällig anställning (ej överstigande sex månader). Ämbetet konstaterar att äldre bestämmelser i högskoleförordningen gav universitet och högskolor en möjlighet att avstå från att lämna information om lediga läraranställningar om detta avsåg en tid som var kortare än sex månader. Denna möjlighet upphörde dock den 1 januari 2011, då AF:s bestämmelser om information om lediga anställningar

⁵ Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 70.

började gälla även för dessa kortare anställningar.⁶ Mot denna bakgrund anser UKÄ att högskolan bör se över avsnittet i anställningsordningen, så att det stämmer överens med 6 § AF.

UKÄ konstaterar att anställningsordningen (avsnitt 6.10) innehåller information om att myndigheten ska informera om sina anställningsbeslut enligt 7–8 §§ AF.

Jämställd representation i förslagsgruppen

Om en grupp personer ska lämna förslag på sökande som bör komma i fråga för en anställning som lärare, ska kvinnor och män vara jämställt representerade i gruppen. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det anges i 4 kap. 5 § HF.

UKÄ konstaterar att högskolans anställningsordning inte innehåller någon information om jämställd representation i förslagsgrupp. UKÄ anser att högskolan bör föra in innehållet i 4 kap. 5 § HF i anställningsordningen.

Jämställd representation bland de sakkunniga

Vid anställning av en professor ska sakkunnigbedömning av de sökandes skicklighet hämtas in, om det inte är uppenbart obehövt för prövningen av skickligheten. Om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade. Det gäller dock inte om det finns synnerliga skäl. Det framgår av 4 kap. 6 § HF.

I propositionen *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor* har regeringen uttalat bland annat följande.⁷ Vid anställning av professor bör enligt regeringen huvudregeln vara att ett sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet hämtas in. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas utan det bör lärosätena själva få avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer som utlåtandet ska hämtas från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, utformningen av utlåtandet och liknande frågor.

I vissa fall kan ett sakkunnigutlåtande vara uppenbart obehövt, till exempel om en sökandes skicklighet redan har prövats i annat sammanhang. Det bör därför enligt regeringens bedömning finnas en möjlighet för universitet och högskolor att avstå från att hämta in ett sakkunnigutlåtande. Detsamma bör gälla vid ett kallelseförfarande.

Vidare anför regeringen att vid anställning av övriga lärarkategorier är det regeringens åsikt att det är universitet och högskolor som själva bör avgöra hur kvalitets-säkringen av beslutsunderlaget ska ordnas. På så sätt öppnas möjligheter till flexibilitet och effektivitet i anställningsförfarandet. Regeringen ser inte att det skulle finnas någon risk för att universitet och högskolor skulle välja att förenkla anställningsförfarandet på ett sådant sätt att kvaliteten på de anställdas meriter sjunker. Det ligger i varje lärosätes intresse att rekrytera de bästa individerna i syfte att vara en attraktiv och konkurrenskraftig arbetsgivare, utbildningsanordnare och forskningsutförare.

6 Prop. 2009/10:149 s. 71 och UKÄ:s beslut den 16 maj 2017, reg. nr 31-00471-15.

7 Prop. 2009/10:149 *En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor*, s. 68-69.

UKÄ konstaterar att det i högskolans anställningsordning (avsnitt 6.5) anges att om en bedömning hämtas in från två eller fler personer, ska kvinnor och män vara jämställt representerade och att detta dock inte gäller om det finns synnerliga skäl. Högskolans anställningsordning innehåller således uppgifter om jämställd representation när sakkunnigbedömning hämtas in vid anställning vilka stämmer överens med vad som anges i 4 kap. 6 § HF om jämställd representation.

Stickprov

Information om lediga anställningar

UKÄ konstaterar att det av stickproven och högskolans svar får anses framgå att KKH har lämnat information om lediga anställningar i åtta av de elva granskade ärendena. KKH har alltså inte utlyst tre lediga anställningar.

KKH har svarat att högskolan med hänvisning till särskilda skäl inte utlyst en tillfällig anställning i form av ett kortare vikariat (vikarierande lektor i fri konst med inriktning måleri dnr 2.4.1-220-2018) som plötsligt uppkommit på grund av sjukdom och en snabb rekrytering behövdes göras för att täcka undervisningsbehovet.

UKÄ konstaterar att en myndighet kan avstå från att informera om en ledig anställning om det finns särskilda skäl enligt 6 § tredje stycket AF. Justitieombudsmannen (JO) har i ett beslut uttalat följande (se JO dnr 6299-2014). Huvudregeln är att statliga myndigheter ska informera om lediga anställningar. En myndighet kan dock avstå från att informera om en ledig anställning om det finns särskilda skäl som talar mot ett sådant förfarande. Särskilda skäl kan föreligga till exempel om en arbetstagare omplaceras till en ledig anställning enligt 7 § andra stycket lagen om anställningskydd (1982:80) eller om en myndighet vill anställa en uppsagd arbetstagare som omfattas av avtalet om trygghetsfrågor eller en person som har återanställningsrätt. JO hänvisar till Arbetsgivarverkets skrift *Att anställa*, 2014, s. 54 (numera *Anställning i staten*, 2018, s. 44). Jämför även JO dnr 7470-2016. Vad som är att anse som sådana särskilda skäl kan även avgöras vid en prövning i Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) efter ett överklagande av ett anställningsbeslut. UKÄ tar därför normalt inte ställning till om ett lärosäte haft sådana skäl för att inte informera om en ledig anställning. UKÄ utgår från att KKH beaktar de uttalanden som JO gjort och de avgöranden som publicerats på ÖNH:s webbplats www.onh.se.

Högskolan har vidare angett att två anställningar av gästprofessorer (dnr 2.4.1-9-2019 och dnr 2.4.1-10-2019) inte utlysts med hänvisning till särskilda skäl. KKH har sammanfattningsvis anfört att tillsättningarna är strategiskt viktiga för verksamhetsutvecklingen, då personerna besitter specifika värdefulla kompetenser på en ytterst hög nivå inom områden som befintlig undervisande personal på KKH saknar. Beträffande det första ärendet (dnr 2.4.1-9-2019) har högskolan bl.a. anfört följande.

”[h]ar rektor beslutat att anställa den internationellt högt ansedde ljudkonstnären och kompositören NN. Hans arbetsmetoder skapar förutsättningar för samarbeten mellan olika kreativa konstnärliga praktiker och tillför kunskaper som är ytterst betydelsefulla för lärosätets utbildning och forskning. Denna satsning utgör en del av KKH:s strategiska arbete och är ett viktigt steg i högskolans internationaliseringsarbete. Syftet är att öka högskolans utbildning och forskning inom området ljudkonst och komposition, öka kunskapen inom området samt höja kompetensen för yrkesverksamma inom området.”

Beträffande det andra ärendet (dnr 2.4.1-10-2019) har högskolan bl.a. anfört följande.

”[h]ar rektor beslutat att anställa NN för att driva en ny ettårig utbildning riktad till yrkesverksamma konstnärer och arkitekter. Utbildningen är en del av ett tvåårigt samarbete med Statens konstråd. Denna satsning utgör en del av KKH:s strategiska arbete och är ett viktigt steg i högskolans samverkansuppdrag. Syftet är att öka högskolans utbildning inom området, öka kunskapen om offentlig konst samt höja kompetensen för yrkesverksamma konstnärer och arkitekter.”

UKÄ konstaterar i denna del att det av handlingarna framgår att KKH inte lämnat information om de två lediga anställningarna, eftersom lärosätet använt sig av kallelse enligt 4 kap. 7 § HF. Av 4 kap. 7 § HF framgår att en högskola får kalla en person till anställning som professor om anställningen av personen är av särskild betydelse för en viss verksamhet vid högskolan. Vid en sådan kallelse ska skälen för varför anställningen är av särskild betydelse för högskolan dokumenteras. Enligt bestämmelsen behöver inte någon information enligt 6 § AF lämnas. Av förarbetena (prop. 2009/10:149) till den nämnda bestämmelsen om kallelse i HF framgår att det bakomliggande syftet med regleringen är att den ska fungera som ett verktyg för strategiska rekryteringar vid anställningar av professorer, och att svenska lärosäten ska kunna konkurrera om internationellt mycket framstående personer som de annars skulle riskera att gå miste om på grund av ett alltför långdraget anställningsförfarande (s. 69). I förarbetena uttalas även att kallelseförfarandet bör användas restriktivt (a. prop. s. 70).

UKÄ har inga synpunkter på att det tillämpats ett kallelseförfarande i det första ärendet (dnr 2.4.1-9-2019). Med hänsyn till de refererade förarbetsuttalandena anser dock ämbetet att det beträffande det andra ärendet (dnr 2.4.1-10-2019) kan ifrågasättas om avsikten har varit att ett kallelseförfarande ska kunna användas i en situation som den nu aktuella. UKÄ utgår från att högskolan ser över hur kallelseförfarandet används vid lärosätet.

Information om beslut om anställning ska lämnas på högskolans anslagstavla

Information om myndighetens beslut om anställning ska som regel lämnas på myndighetens anslagstavla. Anslaget ska innehålla uppgifter om vilken dag som det sattes upp på anslagstavlan, vad som gäller i fråga om överklagande och de avvikande meningar som har antecknats i protokollet eller i någon annan handling. Det följer av bestämmelserna i anställningsförordningen.

Någon information behöver inte lämnas på myndighetens anslagstavla om anställning av dem som redan är aspiranter hos myndigheten. Någon information behöver inte heller lämnas på myndighetens anslagstavla om anställningen beräknas vara högst sex månader (7 § 2 stycket AF).

UKÄ konstaterar att det av stickproven och högskolans svar får anses framgå att KKH har lämnat information om anställningsbesluten på högskolans anslagstavla i de utvalda ärendena utom i tre fall (vikarierande lektor i fri konst med inriktning måleri dnr 2.4.1-220-2018, gästprofessor dnr 2.4.1-9-2019, gästprofessor i konst i det offentliga dnr 2.4.1-10-2019). KKH har bl.a. förklarat att ordinarie rutiner inte har följts i ärendena, då specifika omständigheter har förelegat och det inte har bedömts vara nödvändigt.

Mot denna bakgrund konstaterar ämbetet att KKH inte har hanterat tre av de elva granskade ärendena enligt bestämmelsen i 7 § AF om att myndigheten ska lämna information om anställningsbeslut på myndighetens anslagstavla. UKÄ utgår från att högskolan ser över hanteringen i den delen.

Jämställd representation bland dem som bereder anställningsärenden

Lärosätet har redovisat lärarförslagsnämndens sammansättning för respektive stickprov där en grupp personer lämnat förslag på sökande som bör komma i fråga för anställningen. I ett ärende (adjunkt i arkitektur dnr 2.4.1-9-2018) bestod gruppens ordinarie sammansättning av ledamöter av två kvinnor och två män. Beträffande de två övriga ärendena (adjunkt i materialkunskap inom måleri dnr 2.4.1-220-2018 och lektor i måleri dnr 2.4.1-9-2019) bestod gruppens ordinarie sammansättning av ledamöter av tre kvinnor och en man. Högskolan har som skäl till att förslagsgruppen inte har varit jämställd i dessa två fall uppgett att överrepresentationen av kvinnor speglar de faktiska könsförhållandena inom området måleri vid KKH.

Mot denna bakgrund konstaterar UKÄ att kravet på jämställd representation i 4 kap. 5 § HF inte kan anses vara uppfyllt i två av de granskade ärendena. UKÄ kan inte överpröva högskolans bedömning men vill samtidigt understryka att det enligt 4 kap. 5 § HF krävs synnerliga skäl från att göra avsteg från jämställd representation.

Jämställd representation om bedömning görs av flera sakkunniga

Regeringen har anfört att vid anställning av professorer bör huvudregeln vara att sakkunnigutlåtande om de sökandes skicklighet inhämtas. Hur själva förfarandet ska gå till bör dock inte föreskrivas utan det bör lärosätena själva avgöra. Det innebär att lärosätena bör få bestämma hur många personer utlåtandet ska hämtas in från, om dessa ska avge gemensamma eller individuella utlåtanden, i vilken utsträckning de sakkunniga ska vara särskilt förtrogna med anställningens ämnesområde, utformningen av utlåtandet och liknande frågor.⁸

I de ovan redovisade ärendena där KKH använt sig av kallelse för anställning av två gästprofessorer (dnr 2.4.1-9-2019, dnr 2.4.1-10-2019) har högskolan anfört att det bedömts som uppenbart obehövt med sakkunnigutlåtande för prövning av skickligheten. Eftersom inga sakkunnigutlåtanden inhämtats, är frågan om jämställd representation bland de sakkunniga enligt 4 kap. 6 § HF inte aktuell i ärendena.

⁸ Prop. 2009/10:149 s. 68–69.

Överklagande och klagomål

Bakgrund

I 2 kap. högskolelagen (1992:1434) (HL) om de statliga högskolornas organisation anges att en högskola beslutar om sin interna organisation (utöver styrelse och rektor), om inte något annat är föreskrivet (2 kap. 5 § HL). Styrelsen ska själv besluta om en arbetsordning med viktigare föreskrifter om högskolans övergripande organisation, delegering av beslutanderätt, handläggning av ärenden och formerna i övrigt för verksamheten, om inte annat är föreskrivet i lag eller förordning. Detta anges i 2 kap. 2 § första stycket 8 högskoleförordningen (1993:100) (HF).

För prövning av överklaganden av vissa beslut på högskoleväsendets område svarar en särskild överklagandenämnd. Nämndens beslut får inte överklagas. Det anges i 5 kap. 1 § HL och 12 kap. 5 § HF. Nämnden som avses är Överklagandenämnden för högskolan (ÖNH) och flertalet beslut av en högskola som får överklagas till ÖNH räknas upp i 12 kap. 2 § HF.

Av 33 § i den nya förvaltningslagen (2017:900) (FL) som trädde i kraft den 1 juli 2018 framgår att om parten får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till. En underrättelse om hur man överklagar ska innehålla information om vilka krav som ställs på överklagandets form och innehåll samt vad som gäller i fråga om ingivande och överklagandetid. Enligt 41 § FL får ett beslut överklagas om beslutet kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt. Enligt 42 § FL får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Enligt 43 § FL ska ett överklagande av ett beslut göras skriftligen till den högre instans som ska pröva överklagandet (överinstansen). Överklagandet ska dock ges in till den myndighet som har meddelat beslutet (beslutsmyndigheten). I överklagandet ska den som överklagar ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt han eller hon vill att beslutet ska ändras. Enligt 44 § FL ska ett överklagande av ett beslut ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten. Vad gäller överklagande av anställningsbeslut räknas dock tiden från den dag då informationen lämnades på myndighetens anslagstavla, se 22 § anställningsförordningen (1994:373).

Av 21 § i den äldre förvaltningslagen (1986:223) (ÄFL) framgår att myndigheter är skyldiga att lämna en överklagandehänvisning, om ett beslut går parten emot och kan överklagas. Hur beslut överklagas framgår också av 23–25 §§ ÄFL. Där anges bland annat att överklagandet måste vara skriftligt och att den klagande måste ange vilket beslut som överklagas och den ändring som begärs. Vidare ska överklagandet ges in till den myndighet som har meddelat beslutet inom tre veckor från den dag då den klagande fick del av beslutet (jfr dock ovan angående överklagandetid för anställningsbeslut).

När det gäller examination finns det i högskoleförordningen en särskild bestämmelse om omprövning av betyg. Finner en examiner att ett beslut om betyg är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, ska examiner ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och om det inte innebär att betyget sänks (6 kap. 24 § HF). En examiner har alltså en skyldighet att ändra ett

betygsbeslut om det är uppenbart oriktigt. För andra typer av beslut finns motsvarande regel i 27 § ÄFL och 38 § FL.

Bland ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga rutiner för att hantera klagomål från studenterna. Vidare anges att kvalitetssäkringsprocesser bör ta hänsyn till bland annat att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

Underlaget från lärosätet

UKÄ har bett lärosätet att besvara ett antal frågor om överklagande och klagomål.

A Överklagande

A.1 Har lärosätet riktlinjer för hur överklaganden ska hanteras? Om så är fallet, var vänlig bifoga dessa.

A.2 Bifoga de överklagandehänvisningar (mallar) som förekommer i följande ärenden: behörighet, tillgodoräknande, examensbevis, anstånd, studieuppehåll, disciplinära åtgärder och anställning. Bifoga en lista över överklaganden som kommit in till lärosätet under perioden 1 juli 2017–31 december 2018.

B Klagomål

B.1 Har lärosätet skriftliga rutiner, regler, riktlinjer eller liknande dokument för hantering av klagomål från studenter?

B.2 Informerar lärosätet studenterna om eventuella rutiner och i så fall på vilket sätt?

UKÄ har upplyst om att granskningen kommer att avse

- lärosätets överklagandehänvisningar och eventuella riktlinjer för hantering av klagomål från studenter,
- att stickprovsvis granska handläggningen av ett antal överklaganden och att UKÄ därför kommer att välja ut ett antal överklaganden från listan över överklaganden.

Lärosätets svar

Kungl. Konsthögskolan (KKH) har kommit in med följande dokument.

- *Rutin för tillgodoräknande vid KKH*
- *Anställningsordning för Kungl. Konsthögskolan (KKH)*
- *Blankett för anmälan av skador och tillbud*
- *Rutiner för kränkande särbehandling och trakasserier*

Högskolan har svarat följande. KKH har inte några generella eller samlade riktlinjer (eller motsvarande dokument) för hur överklaganden ska hanteras för respektive ärendekategori förutom inom kategorin anställningsärenden. Enligt rutindokumentet, *Rutin för hantering av tillgodoräknande vid KKH*, finns en kortfattad informationstext som är att betrakta som en överklagandehänvisning, vilken också används vid avslag av ansökningar inom kategorierna behörighet, examensbevis, anstånd och studieuppehåll. Inga överklaganden har inkommit under tidsperioden 1 juli 2017 – 31 december 2018 vilket gäller för samtliga kategorier.

KKH har i skrivande stund ingen formellt beslutad rutin för ärendehantering av klagomål från studenter, men ett arbete kring detta har påbörjats av studentombud och

kvalitetssamordnare som har initierat ett samarbete med kåren i frågan. Inom arbetsmiljöområdet finns rutiner för anmälan av skador och tillbud. Samtliga skador och tillbud rapporteras i arbetsmiljörådet, inom vilket det även finns studentrepresentation och studentskyddsombud. För att ytterligare stödja såväl det övergripande kårarbetet som individuella studenter i ärenden som rör utbildningsfrågor och studenternas vidare studiemiljö. I KKH:s rutindokument för kränkande särbehandling och trakasserier framgår det hur en student ska gå tillväga om hen upplever sig vara utsatt för något oönskat beteende.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Överklagande

Riktlinjer

Vissa beslut som lärosätena fattar i studentärenden och anställningsärenden får överklagas till ÖNH. Andra beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol, exempelvis beslut om disciplinära åtgärder. För att den klagande ska kunna ta tillvara rätten att få saken prövad i högre instans är det viktigt att lärosätena hanterar överklaganden rätt och lämnar korrekt information. I ESG:s riktlinjer anges att kvalitets-säkringsprocesser bör ta hänsyn till att det finns en fastställd rutin för studentöverklagande.

UKÄ anser att det kan vara lämpligt att ett lärosäte tar fram rutiner för hur överklaganden ska handläggas. UKÄ vill i detta sammanhang också påminna om att ämbetet i december 2018 publicerade en vägledning om högskolornas handläggning av överklaganden. Vägledningen finns på UKÄ:s webbplats (www.uka.se). Ett lärosäte kan vid ett framtagande av rutiner för hur överklaganden ska hanteras utgå från och ta hjälp av denna vägledning.

Överklagandehänvisningar

Högskolan har i sitt svar förklarat att den, förutom när det gäller anställningsärenden, inte har några mallar för överklagandehänvisningar. Högskolan har vidare uppgett att i rutindokumentet, *Rutin för hantering av tillgodoräknande vid KKH*, finns en kortfattad informationstext som är att betrakta som en överklagandehänvisning och att denna informationstext också används vid avslag av ansökningar inom kategorierna behörighet, examensbevis, anstånd och studieuppehåll.

UKÄ har mot denna bakgrund granskat denna informationstext utifrån vad som i förvaltningslagen anges om vad en överklagandehänvisning ska innehålla för uppgifter.

Av förvaltningslagen följer att en överklagandehänvisning bl.a. ska innehålla information om att den som överklagar ett beslut i överklagandet ska ange vilket beslut som överklagas och på vilket sätt klaganden vill att beslutet ska ändras. UKÄ konstaterar att informationstexten/överklagandehänvisningen inte innehåller någon information om detta. Vidare anges i den att ”överklagandet ska ha inkommit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet”. UKÄ konstaterar att denna formulering inte stämmer överens med 44 § FL, i vilken det föreskrivs att överklagandet ska ha kommit in till beslutsmyndigheten inom tre veckor från den dag då den

som överklagar fick del av beslutet genom den myndigheten. I informations-
texten/överklagandehänvisningen anges vidare att ”Om en ansökan om tillgodo-
räknande helt eller delvis avslås har den sökande rätt att överklaga beslutet [...]”.
UKÄ vill här påpeka att den myndighet som har fattat ett beslut inte ska göra någon
prövning av om ett beslut får överklagas. Högskolans uppgift när ett överklagande har
kommit in är att först kontrollera om den anser att det överklagade beslutet av någon
anledning har blivit uppenbart felaktigt (38–39 §§ FL). Därefter ankommer det på
högskolan att pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid (45–46 §§ FL). Vidare
vill UKÄ framhålla att även beslut om att avvisa t.ex. en ansökan om tillgodo-
räknande kan överklagas och att högskolan enligt 33 § FL är skyldig att lämna en
överklagandehänvisning också vid sådana beslut. Även i den situationen att ett
överklagande har kommit in för sent och att högskolan av den anledningen avvisar
överklagandet har en student rätt att överklaga avvisningsbeslutet. I informations-
texten/överklagandehänvisningen anges vidare att ”Om KKH vidhåller sitt beslut eller
bara till viss del ändrar till klagandes fördel ska ärendet överlämnas till Överklagan-
denämnden för högskolan”. UKÄ vill påminna om att det av 46 § FL framgår att om
en myndighet ändrar ett beslut som har överklagats ska den överlämna även det nya
beslutet till överinstansen. Detta gäller såväl i det fall klaganden genom det ändrade
beslutet har fått fullt bifall som i det fall klaganden endast fått delvis bifall till sitt
överklagande.

UKÄ förutsätter att högskolan ser över informationen i informationstexten/över-
klagandehänvisningen och vidtar de åtgärder som behövs för att förhindra att felaktig
och otydlig information framöver lämnas i överklagandehänvisningar.

Stickprov

Högskolan har i sitt svar uppgett att det under den tidsperiod som omfattas av UKÄ:s
granskning inte förekommer några överklagade beslut. Någon stickprovsgranskning
av om överklagandehänvisningar har erhållits och om hänvisningarna har varit
korrekta har därför inte skett.

Klagomål

Även när det gäller beslut som inte får överklagas är det viktigt att lärosätena hanterar
eventuella klagomål på ett korrekt sätt. I ESG:s riktlinjer för standard 1.3 anges att det
vid genomförande av studentcentrerat lärande och undervisning ska finnas lämpliga
rutiner för att hantera klagomål från studenterna. I UKÄ:s rapport *Studentkårernas
synpunkter på lärosätenas klagomålsrutiner* (rapport 2014:17) efterlyser flera
studentkårer riktlinjer för hantering av klagomål. Även tydligare information om vart
studenterna ska vända sig med problem eller klagomål efterfrågas. Enligt UKÄ:s
uppfattning i rapporten tyder studentkårernas svar på att flera lärosäten kan behöva
överväga åtgärder för att förbättra hanteringen av klagomål från studenter.

UKÄ ser positivt på att högskolan har dokument om tillbudsrapportering och rutiner
för kränkande särbehandling och trakasserier. UKÄ noterar också att högskolan i
dokumentet *Studenthandboken* har en kort information om till vem en student kan
vända sig om man har synpunkter på utbildningen, den fysiska arbetsmiljön och om
man önskar göra en anmälan rörande kränkande behandling och trakasserier. UKÄ
konstaterar dock att högskolan för närvarande inte har några övergripande eller
samlade rutiner för att hantera klagomål från studenter. Som framgår ovan anges i
ESG:s riktlinjer för standard 1.3 att det ska finnas lämpliga rutiner för att hantera
klagomål från studenterna. UKÄ anser att högskolan lämpligen bör utarbeta tydliga

rutiner om vart studenterna kan vända sig med klagomål. Studenterna bör även informeras om rutinerna. UKÄ ser därför positivt på att KKH har påbörjat ett arbete kring detta och att också studentkåren är initierad i arbetet.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

www.uka.se

